МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кафедра інформаційних систем в управлінні та обліку

Валентин Вікторович Оксамитний

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему

«Теоретичні засади та практичні аспекти обліку фінансових інвестицій»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник
д.е.н., проф. Сергій ЛЕГЕНЧУК

(підпис)

Рецензент
д.е.н., проф. Олена ЛАГОВСЬКА

(підпис)

Завідувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
д.е.н., проф. Сергій ЛЕГЕНЧУК

(підпис)

Житомир
2024

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ 8

1.1. Система ведення обліку фінансових інвестицій 8

1.2. Особливості проведення оцінки інвестиційних проєктів 15

1.3. Управлінські підходи до ідентифікації ризиків в інвестиційних проектах 23

Висновки до розділу 1 32

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ 33

2.1. Облік фінансових інвестицій в асоційовані та дочірні підприємства 33

2.2. Обліково-аналітичне забезпечення аналізу фінансових інвестицій 41

2.3. Бухгалтерський облік іноземних інвестицій 51

Висновки до розділу 2 58

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ 60

3.1. Методи оцінки інвестицій 60

3.2. Характеристика інвестиційних ризиків 68

3.3. Класифікація інвестиційних ризиків 76

Висновки до розділу 3 85

РОЗДІЛ 4. ПІДГОТОВКА ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БУХГАЛТЕРІВ 86

4.1. Навчання та розвиток професійної компетентності 86

4.2. Застосування кейс-методу при вивченні обліку інвестицій 92

Висновок до розділу 4 97

ВИСНОВКИ 99

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 102

ВСТУП

Фінансові інвестиції є важливим інструментом забезпечення економічного зростання, модернізації підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності. Вони сприяють залученню додаткових ресурсів, розширенню виробничих потужностей та впровадженню новітніх технологій. У сучасному глобалізованому світі, де інтеграція до міжнародних ринків є необхідністю, підприємства зіштовхуються з необхідністю адаптувати облікові процедури до вимог міжнародних стандартів. Це забезпечує прозорість фінансової звітності та підвищує довіру інвесторів. Облік фінансових інвестицій має стратегічне значення для підприємств, оскільки впливає на формування їх фінансової звітності, оцінку ризиків та прийняття управлінських рішень. Сучасна економіка потребує удосконалення облікових процедур, гармонізації національних стандартів бухгалтерського обліку із Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) та розвитку професійної компетентності бухгалтерів.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вирішення низки важливих проблем у сфері обліку фінансових інвестицій. Однією з ключових проблем є гармонізація національних стандартів бухгалтерського обліку з МСФЗ. Національні стандарти зосереджені на регуляторних і податкових вимогах, тоді як міжнародні підходи акцентують увагу на прозорості, порівнянності та економічній суті операцій. Це створює труднощі для підприємств, що залучають іноземні інвестиції та працюють у міжнародному бізнес-середовищі. Іншою актуальною проблемою є необхідність вдосконалення методів оцінки фінансових інвестицій. Використання справедливої вартості активів забезпечує більш точне відображення ринкових умов, проте потребує розробки відповідних методик та забезпечення їхнього практичного впровадження.

Розвиток професійної компетентності бухгалтерів також є важливим аспектом. Інтеграція міжнародних стандартів бухгалтерської освіти,

впровадження практичних підходів до навчання та постійне професійне вдосконалення сприяють підвищенню якості облікових процедур і прозорості фінансової звітності.

Дослідження питань обліку фінансових інвестицій є актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору. Результати роботи сприятимуть покращенню облікових процедур, підвищенню довіри інвесторів і створенню сприятливого інвестиційного клімату в Україні.

Вивчення проблем обліку та аналізу операцій з фінансовими інвестиціями займає важливе місце у дослідженнях багатьох науковців, які приділяють увагу як теоретичним, так і практичним аспектам цієї проблематики. Зокрема, питання функціонування ринку фінансових інструментів, їх облікового відображення та оцінки досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Серед українських науковців, які зробили значний внесок у дослідження фінансових інвестицій, можна виділити С. Голова, В. Качаліна, В. Костюченка, І. Бланка, В. Швеця, О. Сохацьку. Вони зосереджувалися на питаннях нормативного регулювання, обліку та аналізу фінансових інструментів у контексті українських реалій, а також гармонізації національних стандартів із міжнародними. Серед інших науковців, які працювали над розвитком цієї тематики, варто відзначити Д. Леонова, В. Кузьмінського, В. Міщенка, Р. Левайна та С. Глущенка. Праці цих дослідників охоплюють широкий спектр питань, таких як класифікація, оцінка, методи облікового відображення фінансових інвестицій, розкриття інформації у фінансовій звітності, аналіз ризиків і визначення справедливої вартості активів. Результати їхніх досліджень заклали основу для подальшого розвитку наукових підходів до обліку фінансових інвестицій, їх інтеграції в міжнародні облікові практики та підвищення прозорості фінансової звітності.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо організації та ведення бухгалтерського обліку фінансових інвестицій.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

- визначити сутність фінансових інвестицій та їх значення для розвитку підприємств у сучасних економічних умовах;
- дослідити класифікацію фінансових інвестицій за основними ознаками, включаючи їх строки, види та цілі;
- проаналізувати розбіжності у підходах до обліку фінансових інвестицій у П(С)БО та МСФЗ;
- вивчити методи оцінки фінансових інвестицій, зокрема справедливу вартість, амортизовану собівартість та метод участі в капіталі;
- дослідити особливості обліку інвестицій в асоційовані та дочірні підприємства, включаючи використання методу участі в капіталі;
- розглянути механізми розкриття інформації про фінансові інвестиції у фінансовій звітності та їх вплив на прозорість обліку;
- проаналізувати основні інвестиційні ризики та методи їх управління в контексті обліку фінансових інвестицій;
- оцінити вплив професійної підготовки бухгалтерів на якість облікових процедур, особливо у частині фінансових інвестицій;
- запропонувати рекомендації щодо вдосконалення обліку фінансових інвестицій, адаптації національних стандартів до МСФЗ та покращення методик оцінки інвестицій;
- визначити роль і значення гармонізації міжнародних стандартів у підвищенні інвестиційної привабливості українських підприємств.

Об'єктом дослідження є процес організаційного та методичного забезпечення ведення бухгалтерського обліку фінансових інвестицій.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні й організаційні аспекти організації та ведення бухгалтерського обліку фінансових інвестицій.

Інформаційною базою дослідження є Закони України, публікації та статистичні дані міжнародних дослідницьких асоціацій, джерела літературних фондів бібліотеки Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України та Інституту стратегічних досліджень, теоретичні напрацювання вітчизняної та світової бухгалтерської думки, роботи відомих вчених –

бухгалтерів з питань дослідження теоретичних та практичних аспектів бухгалтерського обліку та аналізу, монографії, дисертації, публікації та наукова література з вищезазначеного напрямку.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження використані наступні загальнонаукові і спеціальні методи: історико-хронологічний аналіз; логічне узагальнення; систематизації; наукової абстракції і системного аналізу; аналіз динамічних рядів та факторний аналіз; логічний та структурний аналіз.

Магістерська робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Магістерська робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Основний зміст викладено на 98 сторінках друкованого тексту. Магістерська робота містить 6 таблиць, 4 рисунки. Список використаних джерел нараховує 46 найменувань і розміщений на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1. Система ведення обліку фінансових інвестицій

Укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відкрило нові можливості для інтеграції України до світової економічної системи, зокрема шляхом залучення іноземних інвестицій. Після підписання цієї угоди інтерес зарубіжних інвесторів значно зріс, особливо до українських національних підприємств. Однак, низька інвестиційна привабливість та невідповідність національної системи бухгалтерського обліку міжнародним стандартам створюють значні виклики для залучення іноземного капіталу.

Однією з ключових проблем є необхідність удосконалення облікової системи фінансових інвестицій. Актуальність цього питання зумовлена зростаючою часткою українських підприємств, що залучають іноземні фінансові інвестиції. Проблеми розкриття фінансової інформації, її достовірності та прозорості, а також адаптації національних стандартів обліку до міжнародних викликають підвищену увагу як у теоретичних, так і у практичних дослідженнях.

Систематичний аналіз бухгалтерського обліку фінансових інвестицій має велике значення для підвищення довіри до фінансової звітності українських підприємств. Відповідність облікової системи міжнародним стандартам, зокрема МСФЗ, є одним із ключових факторів для створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні. Теоретичне та емпіричне дослідження цього процесу дає змогу розробити рекомендації щодо покращення механізмів обліку та оцінки фінансових інвестицій на дату балансу, що є важливим завданням сучасної бухгалтерської науки.

У наукових дослідженнях питання обліку фінансових інвестицій є актуальним як з теоретичного, так і практичного погляду. Аналіз показує, що

сучасні економічні умови глобалізації потребують удосконалення механізмів ведення обліку, зокрема адаптації до міжнародних стандартів, що сприяє підвищенню інвестиційної привабливості підприємств.

Бондар М. визначає фінансові інвестиції як внутрішній фінансовий елемент формування структури активів підприємства, який здійснюється за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування [9]. Він акцентує увагу на необхідності вдосконалення методологічної бази обліку для забезпечення достовірної інформації про інвестиційні процеси і Камінська Т. наголошують на важливості аналізу капітальних інвестицій для забезпечення розвитку виробництва. У своїх дослідженнях вони пропонують моделі класифікації фінансових інвестицій та методики їх оцінки з урахуванням справедливої вартості, що є актуальним для сучасних міжнародних стандартів.

Клим Н.М. [24] фінансових інвестицій залежно від мети утримання, видів оцінок і класифікації цінних паперів. Її дослідження спрямовані на вдосконалення методів обліку інвестицій у національній практиці через запровадження елементів міжнародних стандартів.

Кобзева О.М. підкреслює, що застосування різних методів оцінки, таких як ринковий, витратний і доходний, є важливим кроком у гармонізації національних стандартів із міжнародними [26]. Відзначається необхідність впровадження прозорих підходів до визначення справедливої вартості активів.

Таким чином, науковці висвітлюють удосконалення облікових механізмів і методів оцінки фінансових інвестицій, акцентуючи увагу на адаптації до міжнародних стандартів, що сприяє підвищенню прозорості, достовірності та довіри до фінансової звітності українських підприємств.

Вдосконалення системи ведення обліку фінансових інвестицій є невід’ємною частиною інтеграційних процесів України до міжнародних економічних структур. Це сприятиме підвищенню прозорості та конкурентоспроможності національних підприємств, що стане основою для довгострокового економічного зростання та зміцнення міжнародних інвестиційних зав’язків.

Системи бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні регулюються Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П(С)БО), тоді як міжнародна практика базується на Міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ). Хоча обидві системи спрямовані на формування достовірної та зрозумілої фінансової звітності, між ними існують принципові відмінності, що впливають на методику обліку та розкриття інформації.

Таблиця 1.1. Порівняльна характеристика П(С)БО та МСФЗ

Критерій	П(С)БО	МСФЗ
Принципи регулювання	Нормативний характер, орієнтований на особливості національної економіки та податковий облік.	Рекомендаційний характер, спрямований на глобальну інтеграцію та інтереси міжнародних інвесторів.
Підхід до обліку	Оцінка активів і зобов'язань переважно за історичною собівартістю.	Дозволяється використання справедливої вартості для більш точної оцінки економічної суті операцій.
Розкриття інформації	Базовий рівень розкриття, примітки до звітності менш деталізовані.	Максимальна прозорість, деталізація даних про методи оцінки, ризики, зміну облікової політики.
Облік доходів і витрат	Жорстко регламентована класифікація, з акцентом на відповідність податковим вимогам.	Відображення доходів і витрат відповідно до економічної суті операцій.
Облік фінансових інструментів	Загальні правила обліку, недостатня деталізація складних операцій, таких як хеджування.	Комплексний підхід (IFRS 9), включає класифікацію, оцінку та хеджування фінансових інструментів.
Сфера застосування	Обов'язкові для всіх підприємств України, крім тих, що перейшли на МСФЗ.	Застосовуються міжнародними компаніями, банками, страховими компаніями, публічними підприємствами.
Цільова аудиторія	Внутрішні користувачі, зокрема державні органи та місцеві зацікавлені сторони.	Міжнародні інвестори, кредитори, аналітики та інші глобальні учасники ринку.
Гнучкість обліку	Жорстка регламентація процедур, обмежена адаптація до специфіки бізнесу.	Гнучкий підхід, орієнтований на економічну суть операцій, а не їхню юридичну форму.

Мета звітності	Задоволення потреб регуляторів і забезпечення відповідності податковим вимогам.	Надання достовірної, прозорої та порівнянної інформації для міжнародних користувачів.

П(С)БО розроблені з урахуванням особливостей національної економіки, її регуляторного середовища та потреб внутрішніх користувачів фінансової інформації. Вони мають нормативний характер, тому підприємства зобов'язані дотримуватися їхніх вимог. Основна мета П(С)БО — забезпечення податкового обліку та задоволення вимог місцевих регуляторів.

МСФЗ, навпаки, спрямовані на узгодження фінансової звітності підприємств у глобальному контексті. Вони мають рекомендаційний характер і орієнтовані на задоволення потреб інвесторів, кредиторів і міжнародних партнерів. МСФЗ акцентують увагу на економічній суті операцій, а не лише на їхній формі.

П(С)БО орієнтовані на жорстке нормативне регулювання і конкретизацію облікових процедур. У деяких випадках це обмежує гнучкість підприємств у відображенні операцій. Наприклад, визначення вартості активів і зобов'язань у П(С)БО ґрунтується переважно на принципі історичної собівартості. МСФЗ використовують більш гнучкий підхід, дозволяючи оцінювати активи та зобов'язання за справедливою вартістю, якщо це краще відображає економічну сутність операцій. Це дозволяє інвесторам і користувачам фінансової звітності отримувати більш актуальну інформацію.

П(С)БО визначають базовий рівень розкриття інформації, орієнтуючись на мінімальні вимоги. Наприклад, примітки до фінансової звітності за П(С)БО менш деталізовані порівняно з МСФЗ. МСФЗ, навпаки, акцентують увагу на максимальній прозорості та детальному розкритті інформації. Вони вимагають пояснень щодо методів оцінки, змін в обліковій політиці, аналізу ризиків і невизначеностей, що забезпечує інвесторам глибше розуміння фінансового стану підприємства.

П(С)БО має жорстко регламентовану класифікацію доходів і витрат, орієнтуючись на податковий облік. Це може спотворювати реальну картину фінансових результатів підприємства. МСФЗ дозволяють відображати доходи та витрати відповідно до їхньої економічної суті, що забезпечує більшу об’єктивність і точність фінансових показників.

П(С)БО встановлює правила обліку фінансових інструментів, але не забезпечує достатньої деталізації щодо складних фінансових операцій, таких як хеджування чи оцінка фінансових активів за справедливою вартістю.

МСФЗ, зокрема стандарт IFRS 9 «Фінансові інструменти», пропонують комплексний підхід до обліку, класифікації та оцінки фінансових інструментів, що враховує сучасні потреби глобальних фінансових ринків. П(С)БО є обов’язковими для всіх підприємств в Україні, за винятком тих, що перейшли на МСФЗ. МСФЗ обов’язково застосовуються в міжнародних компаніях, банках, страхових компаніях та інших суб’єктах, які залучають іноземний капітал або працюють на міжнародних ринках.

П(С)БО і МСФЗ мають суттєві відмінності в підходах до обліку та розкриття інформації. П(С)БО орієнтовані на регуляторні вимоги та податковий облік, тоді як МСФЗ забезпечують прозорість і глобальну порівнянність фінансової звітності. У контексті інтеграції України до міжнародних ринків дедалі актуальнішим стає впровадження МСФЗ, які дозволяють підприємствам адаптуватися до сучасних вимог глобальної економіки та підвищувати свою інвестиційну привабливість.

Облік фінансових інвестицій регулюється окремими стандартами як у рамках національних П(С)БО, так і міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО). Відмінності у підходах цих систем обліку зумовлені різними цілями, аудиторіями та регуляторними вимогами.

Національні стандарти обліку в Україні визначають основні правила обліку фінансових інвестицій, їх класифікацію, оцінку та відображення у фінансовій звітності. Основними нормативними актами є:

- П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції»: регулює порядок обліку короткострокових і довгострокових фінансових інвестицій, класифікацію за строками утримання, методи оцінки (собівартість, справедлива вартість, амортизована собівартість). Також передбачає облік інвестицій за методом участі в капіталі, якщо інвестор має суттєвий вплив на діяльність об'єкта інвестування.
- П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»: деталізує порядок обліку складних фінансових інструментів, включаючи фінансові активи, зобов'язання та похідні фінансові інструменти. Забезпечує основу для оцінки справедливої вартості та визнання доходів і витрат, пов'язаних із такими інструментами.

Облік за П(С)БО спрямований на забезпечення відповідності податковим вимогам і нормативним регуляціям, тому акцент зроблено на історичній собівартості активів, з обмеженим використанням справедливої вартості.

Міжнародні стандарти фінансової звітності пропонують більш гнучкий підхід до обліку фінансових інвестицій, орієнтуючись на економічну суть операцій та їхню прозорість для міжнародних інвесторів. Основними документами є:

- МСБО 28 «Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства»: встановлює правила обліку інвестицій, коли інвестор має суттєвий вплив (20% і більше капіталу), але не здійснює контролю. Передбачає застосування методу участі в капіталі.
- МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»: регулює класифікацію, оцінку, зменшення корисності та облік фінансових інструментів. Основні принципи включають:
- Класифікацію фінансових активів за моделями бізнесу (утримання для продажу чи отримання грошових потоків).
- Оцінку за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю залежно від умов використання активу.
- Моделі очікуваних кредитних збитків для оцінки зменшення корисності.

- МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання»: визначає класифікацію фінансових інструментів як активів, зобов'язань або капіталу. Забезпечує вимоги до їх розкриття у фінансовій звітності.
- МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття»: акцентує увагу на прозорості інформації про фінансові інструменти, включаючи ризики (кредитний, ринковий, ліквідності) та механізми їх управління.

Основні відмінності між П(С)БО та МСФЗ у сфері обліку інвестицій

1. Оцінка активів: МСФЗ акцентують на справедливій вартості активів, тоді як П(С)БО переважно базуються на історичній собівартості.
2. Класифікація інвестицій: П(С)БО поділяють інвестиції на короткострокові та довгострокові, тоді як МСФЗ пропонують класифікацію за моделями бізнесу та характеристиками фінансових потоків.
3. Розкриття інформації: МСФЗ вимагають детального розкриття інформації про ризики, оцінки та облікові політики, тоді як П(С)БО орієнтовані на мінімальний рівень розкриття.
4. Зменшення корисності: У МСФЗ використовується модель очікуваних збитків, яка враховує майбутні ризики, тоді як у П(С)БО переважає підхід на основі минулих даних.

Прийняті стандарти обліку фінансових інвестицій у межах П(С)БО та МСФЗ мають суттєві відмінності, зумовлені різними цілями і користувачами фінансової звітності. П(С)БО зосереджуються на регуляторних і податкових аспектах, тоді як МСФЗ орієнтовані на економічну суть операцій і забезпечення прозорості для міжнародних інвесторів. У сучасних умовах глобалізації дедалі актуальнішим стає впровадження принципів МСФЗ для підвищення інвестиційної привабливості українських підприємств.

Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) є двома важливими системами, що регулюють облік фінансових інвестицій. Обидві системи спрямовані на забезпечення достовірності та точності фінансової інформації, але різняться підходами, принципами та рівнем деталізації.

Національні стандарти П(С)БО орієнтовані на регуляторні та податкові вимоги, що забезпечує відповідність національній правовій базі. Вони передбачають класифікацію фінансових інвестицій за строками утримання, застосування історичної собівартості для оцінки активів та мінімальний рівень розкриття інформації. Такий підхід є ефективним для задоволення потреб внутрішніх користувачів звітності, але має обмеження у контексті глобалізації.

МСФЗ, навпаки, акцентують увагу на економічній суті операцій та орієнтовані на задоволення потреб міжнародних інвесторів і користувачів звітності. Вони передбачають оцінку активів за справедливою вартістю, детальне розкриття інформації про фінансові інструменти та ризики, а також адаптацію облікових процедур до швидко змінюваних умов глобального ринку. Це сприяє підвищенню прозорості та довіри до фінансової звітності.

Сучасні економічні умови вимагають поступового переходу українських підприємств до стандартів МСФЗ, що дозволить забезпечити гармонізацію облікових процедур із міжнародними практиками, підвищити інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність національних компаній. Водночас адаптація до міжнародних стандартів потребує систематичних змін у законодавстві, навчанні фахівців і оновленні методологічної бази обліку.

У підсумку, поєднання переваг національних стандартів та інтеграція принципів МСФЗ є важливим напрямом розвитку обліку фінансових інвестицій в Україні. Це створює передумови для формування якісної, достовірної та прозорої фінансової звітності, яка відповідає вимогам як національних, так і міжнародних користувачів.

1.2.Особливості проведення оцінки інвестиційних проєктів

Оцінка інвестиційних проєктів є важливим інструментом для прийняття обґрунтованих рішень щодо інвестування, оскільки дозволяє визначити економічну ефективність, період окупності та рівень ризиків, пов’язаних із

реалізацією проєкту. Цей процес охоплює багатоступеневу методологію, яка включає аналіз витрат, прибутковості, джерел фінансування та соціально-економічних наслідків. Професійно виконана оцінка дозволяє власникам бізнесу та інвесторам обирати оптимальні рішення для вкладання коштів, забезпечуючи відповідність проєкту цілям і стратегіям розвитку.

Особливого значення оцінка інвестицій набуває в умовах обмежених ресурсів і високого рівня невизначеності на ринку. Вона допомагає визначити потенційні переваги та недоліки проєкту, встановити рівень відповідності очікувань інвесторів і забезпечити прогнозованість майбутніх доходів. У процесі оцінки використовуються як статичні, так і динамічні методи, які враховують різні аспекти ефективності, включаючи економічні, соціальні та фінансові показники.

Сьогодні особливу увагу приділяють інноваційним і довгостроковим інвестиційним проєктам, які потребують комплексного аналізу. Оцінка таких проєктів включає аналіз нематеріальних активів, наприклад, прав інтелектуальної власності, які часто стають ключовими складовими вартості проєкту. Правильне застосування методик оцінки забезпечує мінімізацію ризиків, підвищує інвестиційну привабливість підприємства та сприяє ефективному управлінню ресурсами.

Оцінка інвестиційних проєктів є фундаментальною складовою процесу стратегічного планування та управління капіталом. Вона дозволяє визначити оптимальні шляхи використання ресурсів, забезпечуючи сталий розвиток бізнесу та максимізацію прибутку для інвесторів.

Оцінка інвестиційного проєкту є ключовим етапом у процесі прийняття управлінських рішень щодо доцільності його реалізації. Вона спрямована на аналіз економічної, фінансової та соціальної ефективності інвестицій, а також ідентифікацію ризиків і ресурсів, необхідних для його успішного виконання. Основні завдання оцінки інвестиційного проєкту включають такі аспекти:

Основною метою оцінки є визначення рівня економічної доцільності проєкту. Це передбачає аналіз співвідношення між витратами та очікуваними

вигодами, розрахунок ключових показників ефективності, таких як чиста приведена вартість (NPV), внутрішня норма рентабельності (IRR), індекс прибутковості (PI) та період окупності (PP). Ці показники дозволяють оцінити, наскільки вигідним є проєкт для інвесторів та інших зацікавлених сторін.

Оцінка передбачає аналіз джерел фінансування проєкту, включаючи власні та позикові кошти, а також прогнозування грошових потоків на всіх етапах реалізації. Завданням є забезпечення фінансової збалансованості, уникнення дефіциту коштів та оптимізація структури капіталу, що сприяє зменшенню ризиків і підвищенню фінансової стійкості проєкту.

Важливим завданням є ідентифікація, оцінка та мінімізація ризиків, пов’язаних із реалізацією інвестиційного проєкту. До таких ризиків належать фінансові, операційні, ринкові, технологічні та юридичні аспекти. Проведення сценарного аналізу та моделювання можливих змін дозволяє знизити рівень невизначеності та забезпечити адаптивність проєкту до зовнішніх змін.

Оцінка включає аналіз впливу проєкту на економіку та соціальне середовище. Це може включати створення робочих місць, підвищення рівня добробуту місцевого населення, вплив на екологію чи внесок у розвиток інфраструктури. Завданням є забезпечення узгодженості проєкту із суспільними цілями та пріоритетами.

Оцінка допомагає визначити, наскільки інвестиційний проєкт відповідає довгостроковим стратегічним цілям підприємства чи організації. Це передбачає врахування корпоративної стратегії, інноваційного розвитку та інтеграції з іншими проєктами.

Одним із завдань є оцінка привабливості проєкту для потенційних інвесторів. Це включає визначення рівня очікуваного доходу, ризиків і конкурентних переваг. Висока привабливість забезпечує залучення капіталу та підвищення ймовірності успішної реалізації проєкту. Оцінка інвестиційного проєкту дозволяє передбачити можливі результати його реалізації, включаючи фінансові, економічні та соціальні аспекти. Завдання полягає у формуванні

реалістичних очікувань, які допоможуть ефективно управляти ресурсами та досягати поставлених цілей.

Оцінка інвестиційного проєкту виконує важливу функцію у стратегічному плануванні та прийнятті управлінських рішень. Виконання цих завдань забезпечує комплексний підхід до аналізу проєкту, що сприяє його успішній реалізації, мінімізації ризиків та досягненню максимальних вигод для всіх зацікавлених сторін.

Оцінка інвестиційних проєктів є комплексним процесом, який передбачає послідовне виконання низки етапів для визначення їхньої доцільності, ефективності та ризиків. Цей процес забезпечує обґрунтоване прийняття рішень про реалізацію або відхилення проєкту (рис. 1.1.).

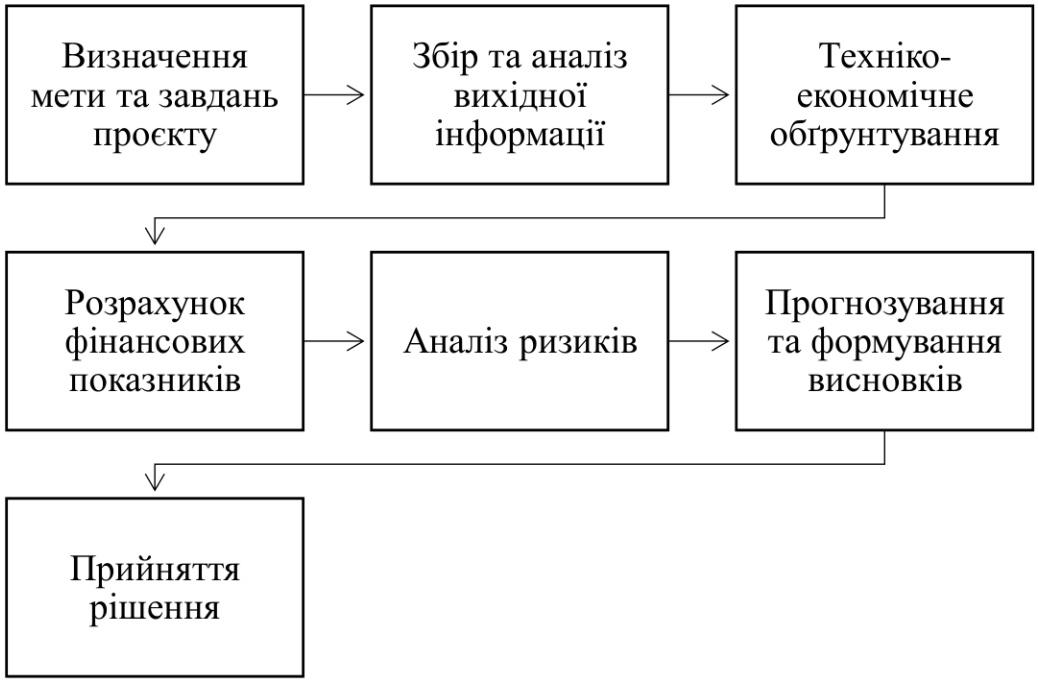

Рис. 1.1. Етапи оцінки інвестиційних проєктів

На початковому етапі формуються цілі проєкту, які можуть включати збільшення прибутку, розширення ринку, впровадження інновацій чи покращення екологічних показників. Завданням цього етапу є ідентифікація ключових результатів, які планується досягти, та формування базових критеріїв для оцінки проєкту.

Цей етап передбачає збирання даних про ринок, технології, законодавчі вимоги, ресурси та потенційних партнерів. Включає вивчення потреб ринку, конкурентного середовища, економічних умов та інших зовнішніх факторів, що можуть впливати на проєкт. Вихідні дані є основою для подальших розрахунків.

На цьому етапі проводиться оцінка технічної та економічної здійсненності проєкту. Розглядаються альтернативні варіанти реалізації, аналізуються витрати, необхідні для виконання проєкту, та прогнозується рівень очікуваних доходів. Це допомагає визначити, чи є проєкт реалістичним з технічної та фінансової точки зору.

Виконуються розрахунки ключових показників економічної ефективності, таких як:

- Чиста приведена вартість (NPV): визначає, чи генерує проєкт додану вартість.
- Внутрішня норма рентабельності (IRR): показує дохідність проєкту.
- Період окупності (PP): визначає час, необхідний для повернення інвестованих коштів.
- Індекс прибутковості (PI): показує співвідношення доходів до витрат.

Включає ідентифікацію, оцінку та моделювання ризиків, що можуть впливати на успішність проєкту. Виконуються сценарні аналізи, які дозволяють оцінити чутливість результатів до змін у вихідних даних, таких як ціни, обсяги продажів або витрати.

Цей етап передбачає аналіз впливу проєкту на навколишнє середовище та соціальну сферу. Вивчаються можливі екологічні наслідки, ефекти для місцевих громад, а також відповідність проєкту принципам сталого розвитку.

Фінальний етап передбачає складання прогнозу фінансових результатів, включаючи грошові потоки, прибутки та витрати. На основі проведених

розрахунків і аналізів формується загальний висновок щодо доцільності реалізації проєкту.

Завершальний етап оцінки полягає у прийнятті управлінського рішення щодо подальшої реалізації проєкту, внесення змін або його відхилення. Це рішення базується на всебічному аналізі даних і враховує інтереси зацікавлених сторін.

Етапи оцінки інвестиційних проєктів формують логічну та послідовну систему, яка дозволяє аналізувати всі аспекти проєкту, від його технічної реалізації до економічної ефективності та ризиків. Такий підхід сприяє мінімізації невизначеностей, забезпечує прозорість процесу прийняття рішень і підвищує шанси на успішну реалізацію проєкту.

Оцінка окупності інвестицій є одним із ключових етапів аналізу інвестиційних проєктів. Вона дозволяє визначити, наскільки швидко вкладені кошти повернуться інвестору у вигляді чистого доходу. Основними показниками окупності є період окупності (PP) та дисконтований період окупності (DPP). Їхній розрахунок здійснюється за допомогою методів, які враховують різні аспекти грошових потоків і вартості грошей у часі.

Період окупності відображає час, необхідний для того, щоб сума чистих доходів від проєкту зрівнялася з початковими інвестиціями. Цей показник дозволяє оцінити, наскільки швидко вкладені кошти будуть повернуті, і є простим інструментом для аналізу інвестиційних ризиків.

Формула для розрахунку періоду окупності:

$$\text{PP} = \frac{\text{Початкові інвестиції}}{\text{Середньорічний чистий дохід}}$$

Якщо грошові потоки нерівномірні, період окупності визначається підрахунком накопичуваного грошового потоку, поки він не стане рівним або перевищить суму інвестицій.

Дисконтований період окупності (DPP) враховує зміну вартості грошей у часі, застосовуючи дисконтну ставку до грошових потоків. Цей показник більш точно відображає реальні економічні умови, адже гроші, отримані в майбутньому, мають меншу вартість у порівнянні з поточними.

Формула для розрахунку дисконтованого періоду окупності:

$$DPP = \sum_{t=1}^{n} \frac{\text{Грошовий потік } t}{(1+r)^t} \geq \text{Початкові інвестиції}$$

де r — дисконтна ставка,

t — період отримання грошового потоку.

Методи розрахунку

- Метод прямого підрахунку: використовується для обчислення звичайного періоду окупності, за якого суми грошових потоків накопичуються до рівня початкових інвестицій.
- Дисконтний метод: передбачає застосування дисконтування грошових потоків з урахуванням обраної ставки дисконту. Цей метод використовується для розрахунку DPP і дозволяє врахувати часову вартість грошей.
- Графічний метод: передбачає побудову графіка накопичуваних грошових потоків, що дозволяє візуально визначити момент окупності проєкту.
- Чутливість до ставки дисконту: за допомогою моделювання різних ставок дисконту можна оцінити вплив змін на DPP, що дозволяє краще зрозуміти ризики інвестицій.

Показники окупності є зручними для оцінки інвестицій, але мають обмеження. Звичайний період окупності не враховує грошових потоків після досягнення точки окупності, що може призвести до недооцінки довгострокових вигод. Дисконтований період окупності враховує вартість грошей у часі, але вимагає точного вибору дисконтної ставки, що може бути складним завданням.

Оцінка окупності інвестицій є важливою для інвесторів, які прагнуть мінімізувати ризики та максимізувати дохідність. Період окупності дозволяє швидко оцінити рівень ризику проєкту, тоді як дисконтований період окупності забезпечує більш точний аналіз з урахуванням економічних реалій.

Показники окупності інвестицій, такі як PP та DPP, є важливими інструментами аналізу ефективності проєктів. Їхній розрахунок допомагає інвесторам приймати обґрунтовані рішення, враховуючи як короткострокові, так і довгострокові перспективи інвестування. Використання цих показників у комплексі з іншими методами дозволяє забезпечити якісний аналіз інвестиційного потенціалу проєктів.

Оцінка інвестиційних проєктів є фундаментальним етапом у процесі прийняття рішень щодо доцільності реалізації інвестицій. Вона забезпечує комплексний аналіз економічної, фінансової, соціальної та екологічної ефективності проєктів, дозволяючи інвесторам мінімізувати ризики та максимально ефективно розподілити ресурси.

Застосування таких методів, як розрахунок чистої приведеної вартості (NPV), внутрішньої норми рентабельності (IRR), індексу прибутковості (PI) та періоду окупності (PP), дозволяє об’єктивно оцінити фінансові переваги проєкту. Ці показники дають змогу оцінити, чи є проєкт економічно доцільним, та визначити оптимальний варіант для інвестування з урахуванням ресурсних і часових обмежень.

Важливою складовою оцінки є аналіз ризиків, який дозволяє врахувати невизначеності, пов’язані з внутрішніми та зовнішніми факторами. Врахування таких аспектів, як зміни ринкових умов, екологічні наслідки та соціальні впливи, підвищує точність прогнозів і надає можливість для розробки адаптивних стратегій управління проєктами.

Оцінка інвестиційних проєктів також сприяє досягненню стратегічних цілей компаній, дозволяючи інтегрувати їх із довгостроковими планами розвитку. Вона забезпечує узгодженість між окремими інвестиційними ініціативами та загальною стратегією підприємства. Таким чином, оцінка

інвестиційних проєктів є необхідною умовою для забезпечення успішної реалізації інвестиційних рішень. Її проведення дозволяє знизити рівень ризиків, оптимізувати використання ресурсів та досягти максимального економічного ефекту, що є ключовим фактором для забезпечення сталого розвитку як окремих підприємств, так і економіки в цілому.

1.3. Управлінські підходи до ідентифікації ризиків в інвестиційних проектах

При реалізації інвестиційних проєктів в умовах невизначеності та динамічності зовнішнього середовища важливим етапом є виявлення ризиків. Застосування систематизованого підходу до ідентифікації ризиків дає змогу сформувати базу для подальшого аналізу, оцінювання й розроблення заходів мінімізації негативних наслідків. Нижче наведено п’ять ключових методів, які найчастіше використовуються у практиці визначення інвестиційних ризиків, а також окреслено їхні основні характеристики, переваги та обмеження.

Метод Дельфі – це спеціалізований підхід до експертної оцінки, спрямований на систематичне формування та уточнення колективної думки фахівців щодо складних або неоднозначних питань, таких як прогнозування ризиків, інноваційний розвиток, стратегічне планування тощо. Основний принцип методу полягає у послідовному й анонімному опитуванні групи експертів з подальшим узагальненням та повторним наданням результатів учасникам для перегляду своїх початкових позицій [8]. Цей цикл повторюється декілька разів доти, доки група не сформує відносно узгоджену оцінку чи не виявить зрозумілі лінії розбіжностей. На відміну від відкритих дискусій або круглих столів, Метод Дельфі виключає пряме спілкування між експертами. Кожен фахівець відповідає на письмові опитувальники індивідуально. Анонімність дозволяє уникнути ефекту домінування окремих осіб у групі,

впливу авторитетів, особистих конфліктів або групового мислення. Завдяки цьому кожен експерт має можливість вільно висловити свої думки, не побоюючись критики чи тиску.

Процес оцінки ризиків чи інших явищ відбувається в декілька етапів (раундів). На першому етапі кожен експерт самостійно формулює власну точку зору щодо проблеми. Після цього організатори (координатори методу) збирають та аналізують отримані відповіді, узагальнюють їх у зручній для сприйняття формі (наприклад, формують список найважливіших ризиків, підраховують статистику думок, пропонують діапазони оцінок ймовірності чи впливу). Потім узагальнені результати розсилаються експертам повторно з проханням переглянути свої початкові позиції з урахуванням отриманої інформації: наприклад, експерт може побачити, що більшість колег оцінила певний ризик як суттєвий, тоді як він раніше вважав його незначним. На основі нових даних експерт має право або залишити початкову думку, або скоригувати її. Такий механізм повторюється кілька разів, доки не буде досягнуто більш-менш узгодженого результату.

Метод Дельфі вирізняється від спонтанних експертних обговорень тим, що оцінка відбувається за чіткою процедурою із заданими кроками та проміжними контрольними точками. Організатори дотримуються заздалегідь визначених правил збору, узагальнення та обробки інформації, що підвищує об’єктивність та надійність отриманих результатів.

Недоліком методу є його значна трудомісткість та тривалість. Для проведення декількох раундів опитувань, збору та аналізу результатів, формування зворотного зв’язку потрібен час і певні адміністративні ресурси. Проте для стратегічних питань, довгострокових прогнозів та оцінювання масштабних інвестиційних ризиків такі витрати часто є виправданими, оскільки дозволяють отримати більш якісний аналітичний матеріал.

Метод Дельфі здебільшого використовується для вирішення проблем із високим ступенем невизначеності та відсутністю точних кількісних даних. Наприклад, його застосовують під час оцінки інвестиційних ризиків,

прогнозування технологічного розвитку, визначення майбутніх трендів на ринку, формування стратегій розвитку галузей тощо.

Метод Дельфі є ефективним інструментом для ситуацій, коли рішення чи оцінки складних проблем неможливо отримати звичайними методами через різнобічність думок, відсутність доступної статистики чи динамічність змінного середовища [8]. Його особливості – анонімність, багаторундовість, можливість досягнення певного рівня узгодженості між експертами, а також систематичний і регламентований підхід до збору та обробки інформації – роблять Метод Дельфі цінним інструментом у практиці ідентифікації, аналізу й оцінки ризиків в інвестиційних проектах, стратегічному плануванні та прогнозуванні майбутніх змін.

Метод ідентифікації основних причин (Root Cause Analysis) – це підхід, спрямований на глибинне дослідження проблемних ситуацій та виявлення справжніх, першопричинних факторів, що призводять до виникнення ризиків, помилок чи негативних наслідків в інвестиційних проєктах [12]. Його метою є не лише констатація факту настання ризикових подій, але й з’ясування, чому саме вони відбуваються, яке підґрунтя їх зумовлює, та які чинники можуть бути усунені або взяті під контроль, щоб запобігти повторенню негативного сценарію в майбутньому.

Основним інструментом є діаграма Ісікави (або «риб’яча кістка»), в основі якої лежить візуальне представлення проблеми та її ймовірних причин. Діаграма Ісікави дозволяє побачити проблему у широкому контексті. Замість того, щоб обмежуватися очевидними або поверхневими причинами, аналітики поступово «рухаються» вздовж гілок діаграми, деталізуючи чинники, що впливають на ситуацію. Наприклад, якщо ключова проблема – затримка запуску інвестиційного проєкту, то людський фактор може бути деталізований як: брак навичок у команди, відсутність чітких посадових інструкцій чи неефективна комунікація між відділами. Таким чином, метод допомагає системно структурувати фактори ризику та встановити логічні ланцюжки причинно-наслідкових зв’язків. Завдання – дійти до істинних, а не

поверхневих причин. Часто перша виявлена причина може бути лише симптомом проблеми. Якщо інвестиційний проєкт перевищує бюджет, «поверхневою» причиною може здаватися подорожчання матеріалів. Проте подальший аналіз може показати, що подорожчання матеріалів пов’язане з поганим плануванням закупівель або відсутністю альтернативних постачальників. А ці, в свою чергу, можуть бути спричинені недостатньою кваліфікацією спеціалістів відділу постачання або відсутністю системи моніторингу ринкових цін. Лише виявлення глибинного чинника дозволяє впровадити ефективні зміни для запобігання аналогічним проблемам у майбутньому.

Метод може застосовуватися для широкого спектра завдань: від визначення причин технічних несправностей обладнання до розуміння, чому інвестиційний проєкт не досягає цільових показників прибутковості. Його гнучкість полягає в можливості адаптувати категорії аналізу до конкретних умов проєкту та специфіки галузі [18, 12].

Завдяки наочному представленню інформації у вигляді «риб’ячої кістки» метод є доступним та зрозумілим для усіх учасників команди. Його можна використовувати під час робочих нарад або семінарів, залучаючи фахівців з різних відділів. Це стимулює колективне мислення, обговорення та узгодження поглядів, оскільки всі учасники бачать повну картину проблеми та її потенційні чинники. Такий підхід сприяє більш глибокому і всебічному аналізу.

Використання цього методу не вимагає значних фінансових витрат чи спеціалізованого програмного забезпечення. Достатньо аркуша паперу (або електронної дошки) і готовності команди до відкритого аналізу. Єдиною умовою є наявність достатньої інформації та документів, які допоможуть підтвердити або спростувати припущення про причини.

Зрозумівши першопричини, команда може розробити цільові антиризикові стратегії. Наприклад, якщо виявиться, що однією з глибинних причин зривів строків виконання є слабка система внутрішньої комунікації, то

рішенням стане впровадження чітких регламентів обміну інформацією між відділами, навчання персоналу ефективним комунікативним навичкам чи використання спеціального програмного забезпечення для управління проєктами.

Отже, метод ідентифікації основних причин є дієвим інструментом, який дозволяє перейти від простої фіксації факту виникнення ризику чи проблеми до глибокого розуміння її справжніх витоків. Завдяки побудові причинно-наслідкових діаграм та системному аналізу він допомагає впроваджувати тривалі зміни в управлінні інвестиційними проєктами, знижуючи ймовірність повторення негативних ситуацій у майбутньому.

SWOT-аналіз (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) – це інструмент стратегічного планування і оцінювання стану проєкту, підприємства чи ініціативи, що допомагає виявити ключові внутрішні та зовнішні чинники, які впливатимуть на його успіх або невдачу [8, 14]. Він ґрунтується на логічному розподілі факторів на чотири групи: сильні (S) і слабкі (W) сторони – внутрішні фактори; можливості (O) і загрози (T) – зовнішні фактори. Аналіз цих чотирьох елементів дозволяє збалансувати потенціал проєкту, скоригувати стратегію, підвищити конкурентоспроможність та заздалегідь підготуватися до ризиків.

1. Сильні сторони (Strengths) – внутрішні переваги, якими володіє проєкт, організація або компанія. Вони можуть включати унікальні ресурси, наявність висококваліфікованого персоналу, інноваційні технології, сталі партнерські зв’язки, сильний бренд, фінансову стійкість, ефективну систему управління тощо. Сильні сторони підвищують конкурентоспроможність та формують основу для подальшого розвитку.

2. Слабкі сторони (Weaknesses) – внутрішні недоліки та слабкі місця: обмежений асортимент продукції, недостатня компетентність персоналу у певних сферах, брак досвіду, слабка фінансова база, низька впізнаваність бренду, проблеми у внутрішніх комунікаціях або в управлінні проєктом. Визначення слабких сторін дозволяє сфокусувати зусилля на їх мінімізації або

усуненні, тим самим знижуючи вірогідність перетворення цих недоліків на серйозні ризики.

3. Можливості (Opportunities) – це позитивні чинники зовнішнього середовища, які, якщо їх вчасно розпізнати і використати, можуть сприяти зростанню проєкту або організації. Це можуть бути нові ринкові ніші, сприятливі регуляторні зміни, зміни в уподобаннях споживачів, доступ до нових технологій або джерел фінансування, зростання попиту на продукцію, відсутність конкурентів у певному сегменті. Правильне використання цих можливостей здатне підсилити сильні сторони та компенсувати слабкі.

4. Загрози (Threats) – зовнішні фактори, які можуть негативно вплинути на проєкт: поява нових потужних конкурентів, зміна законодавства, що ускладнює діяльність, економічні кризи, політична нестабільність, зниження платоспроможного попиту або техногенні/природні катастрофи. Завчасне виявлення загроз дозволяє розробити антиризикові стратегії: диверсифікувати діяльність, укріпити фінансову подушку безпеки, провести страхування, адаптувати бізнес-модель.

SWOT-аналіз можна використовувати як для великих інвестиційних проєктів, так і для невеликих стартапів чи окремих підрозділів компанії. Для його проведення не потрібні складні інструменти чи спеціальне програмне забезпечення – достатньо зібрати команду фахівців, провести «мозковий штурм» та систематизувати отримані дані [14].

Результати SWOT-аналізу часто представляють у вигляді матриці, де кожен квадрант відповідає за певний набір факторів. Така структурованість спрощує сприйняття інформації та допомагає швидко виявити потенційні ризики (наприклад, якщо слабкі сторони збігаються з реальними ринковими загрозами, це вказує на підвищену вразливість проєкту).

Одним із недоліків методу є залежність результатів від поглядів, досвіду і компетенції експертів, які його здійснюють. Якщо команда не володіє повною та достовірною інформацією або надмірно оптимістично чи песимістично оцінює ситуацію, результати можуть бути дещо викривленими. Тому часто

SWOT-аналіз використовують як початковий етап, який потім доповнюється більш детальними кількісними методами або експертними оцінками. SWOT-аналіз не передбачає складних математичних розрахунків чи моделей. Він допомагає сформувати загальну картину стану проєкту, але для глибокої кількісної оцінки ризиків, їх ймовірності, впливу на фінансові показники або розробки конкретних антиризикових заходів необхідні додаткові методи (наприклад, метод Монте-Карло, метод Дельфі, фінансове моделювання).

SWOT-аналіз – це базовий, але ефективний інструмент стратегічного мислення та оцінювання ризиків. Він дозволяє виявити внутрішній потенціал і недоліки, зіставити їх із зовнішніми можливостями та загрозами, що створює підґрунтя для подальших управлінських рішень. Використання SWOT сприяє своєчасному розпізнаванню факторів, здатних перетворитися на ризики, та підвищує гнучкість і адаптивність проєкту в мінливому бізнес-середовищі.

Метод Монте-Карло – це математико-статистичний підхід до аналізу невизначеності та оцінювання ризиків, який ґрунтується на багаторазовому випадковому моделюванні. Його особливість полягає в імітації широкого спектра можливих сценаріїв розвитку подій з урахуванням стохастичних (випадкових) варіацій вхідних параметрів [8, 18]. Застосування методу дозволяє отримати розподіл потенційних результатів, на основі якого можна визначити ймовірності настання тих чи інших ризикових ситуацій, а також оцінити стійкість проєкту до невизначеності. Замість того, щоб покладатися на єдине «детерміноване» передбачення результату (наприклад, єдине значення чистої теперішньої вартості інвестиційного проєкту), метод Монте-Карло вводить елемент випадковості у вихідні параметри. Для цього задаються ймовірнісні розподіли величин, які є невизначеними (наприклад, відсоткові ставки, обсяги продажів, ціни на сировину, валютні курси, витрати на логістику тощо). Потім з використанням комп’ютерного моделювання здійснюються сотні, тисячі чи навіть десятки тисяч випадкових «прогонів». Кожен прогон – це один можливий сценарій розвитку подій, сформований шляхом випадкового вибору значень із заданих розподілів. Зрештою

утворюється масив результатів, які можна підсумувати, аналізувати та інтерпретувати.

Ключовою особливістю методу є визначення типу розподілу ймовірностей для вхідних параметрів. Вибір розподілу залежить від природи змінної [20]:

- Нормальний розподіл: для параметрів, що коливаються навколо середнього значення симетрично (наприклад, коливання цін навколо середнього).
- Логнормальний, рівномірний, трикутний та інші розподіли: застосовуються у випадках, коли невизначеність не є симетричною або коли існують відомі межі значень.

Така гнучкість у виборі розподілів дозволяє більш реалістично відобразити природу ризиків та поведінку факторів впливу.

Результат методу Монте-Карло – це не одне значення, а статистичний розподіл можливих підсумкових показників, наприклад, чистої теперішньої вартості (NPV) інвестиційного проєкту, внутрішньої норми дохідності (IRR) або чистого прибутку. Аналізуючи цей розподіл, можна відповісти на питання:

- Яка ймовірність того, що NPV буде меншим за нуль?
- Яка ймовірність перевищення певного порога прибутковості?
- Наскільки стабільними є результати при коливанні ключових припущень?

Таким чином, метод дозволяє перейти від єдиної оцінки до оцінки ризику в термінах ймовірності та статистичних індикаторів (середнє значення, медіана, стандартне відхилення, коефіцієнт варіації, перцентилі, Value at Risk).

Для отримання якісних результатів необхідна наявність достовірних та повних вхідних даних. Чим краще задані розподіли ймовірностей вхідних параметрів, тим реалістичнішими будуть результати моделювання. Важливо зазначити, що метод Монте-Карло досить вимогливий до обчислювальних ресурсів, особливо якщо йдеться про велику кількість прогонів чи дуже складні моделі. Сьогоднішні комп’ютерні потужності зазвичай дозволяють

швидко та ефективно здійснювати такі розрахунки, але складні задачі все одно можуть потребувати спеціального програмного забезпечення та значного часу обчислень.

Метод Монте-Карло дає менеджерам та інвесторам інструментарій для кращого розуміння спектра потенційних результатів. Замість зробити ставку на єдиний прогноз, керівництво може оцінити розподіл можливих результатів та обрати стратегію, враховуючи прийнятний рівень ризику. Наприклад, якщо є велика ймовірність суттєвих збитків за певних умов, проєкт можуть відкоригувати, доповнити захисними механізмами чи навіть відмовитися від його реалізації.

Роль та значення управлінських методів ідентифікації ризиків інвестиційних проектів, можна зазначити, що їх застосування забезпечує цілісне, систематизоване та адаптивне уявлення про потенційні загрози. Кожен із розглянутих підходів – від простих технік візуалізації причинно-наслідкових зв'язків (діаграми Ісікави) до експертних методів консенсусного оцінювання (Метод Дельфі), стратегічного аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів (SWOT-аналіз) та складних статистичних моделей (Метод Монте-Карло) – має власні переваги й обмеження. Їх ефективне поєднання сприяє виявленню ризиків на ранніх етапах, формуванню інформаційної основи для прийняття виважених управлінських рішень та розробці дієвих антиризикових стратегій.

Завдяки цим методам менеджери отримують змогу уникнути однобічного та суб'єктивного погляду на проблеми, підвищити точність прогнозів і забезпечити підготовленість до невизначеності. Підбір інструментів має базуватися на складності проєкту, доступності даних, рівні експертних знань команди та часових і ресурсних обмеженнях. Загалом, використання різноманітних управлінських методів ідентифікації ризиків створює основу для побудови ефективної системи ризик-менеджменту, підвищує стійкість інвестиційних проєктів та підсилює здатність організації адаптуватися до динамічних умов сучасного ринкового середовища.

Висновки до розділу 1

Проведене дослідження системи обліку фінансових інвестицій дозволяє зробити висновок, що підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС створило значні можливості для інтеграції України до світової економічної системи. Зокрема, це стосується активізації залучення іноземних інвестицій. Однак, низька інвестиційна привабливість національної економіки та невідповідність системи бухгалтерського обліку міжнародним стандартам залишаються суттєвими перешкодами на цьому шляху. Однією з основних проблем у сфері обліку фінансових інвестицій є недостатня адаптація національних стандартів бухгалтерського обліку до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Це ускладнює забезпечення прозорості та достовірності фінансової звітності українських підприємств, що безпосередньо впливає на рівень довіри іноземних інвесторів до їхньої діяльності.

Аналіз наукових досліджень продемонстрував необхідність гармонізації підходів до обліку фінансових інвестицій, зокрема запровадження справедливої вартості активів як ключового принципу оцінки, уточнення класифікації інвестицій та розширення вимог до розкриття інформації про фінансові інструменти у фінансовій звітності. Систематизація сучасних підходів до обліку фінансових інвестицій дає змогу визначити напрями вдосконалення методик оцінки та звітності. Запровадження прозорих механізмів оцінки ризиків і вдосконалення методологічної бази сприятиме адаптації системи обліку до сучасних вимог міжнародного економічного простору. Розвиток системи обліку фінансових інвестицій має вирішальне значення для підвищення конкурентоспроможності національних підприємств і формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні. Це потребує комплексного підходу, що включає методологічні зміни та практичне впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

2.1. Облік фінансових інвестицій в асоційовані та дочірні підприємства

Фінансові інвестиції в асоційовані та дочірні підприємства є важливою складовою інвестиційної діяльності компаній, що забезпечує розширення бізнесу, отримання додаткових доходів та посилення контролю над діяльністю інших суб'єктів господарювання. Облік таких інвестицій є складним процесом, який залежить від їхнього статусу, мети придбання та обраних методів оцінки.

Дочірні підприємства визначаються як такі, що перебувають під контролем материнської компанії, що, як правило, передбачає володіння понад 50% їхнього статутного капіталу. Асоційовані підприємства, своєю чергою, характеризуються суттєвим впливом з боку інвестора, зазвичай, за умови володіння від 20% до 50% капіталу. Ці критерії визначення є ключовими для обрання методу оцінки та відображення таких інвестицій у бухгалтерському обліку відповідно до національних та міжнародних стандартів.

Особливу увагу приділено методу участі в капіталі (МУК), який є основним для обліку фінансових інвестицій в асоційовані та дочірні підприємства. Цей метод дозволяє враховувати зміни у власному капіталі об'єкта інвестування, що сприяє точнішому відображенню його економічного впливу на діяльність інвестора. Разом із тим, застосування МУК супроводжується численними практичними викликами, включаючи складність визначення фінансового результату, вплив відмінностей в облікових політиках і необхідність дотримання принципу обачності.

Ключовими аспектами дослідження є вивчення підходів до відображення фінансових інвестицій на дату придбання та балансу, вплив цих операцій на фінансові показники підприємства-інвестора, а також відповідність облікових процедур національним стандартам (НП(С)БО 12, 19) та міжнародним (МСБО 28). Особлива увага приділяється впливу інвестицій на фінансову звітність, зокрема на показники власного капіталу, доходів і витрат інвестора.

Дочірнє підприємство – це юридична особа, яка перебуває під контролем іншої компанії, відомої як материнська компанія. Визначення поняття «дочірнє підприємство» надано у НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», де зазначається, що під контролем слід розуміти вирішальний вплив на фінансову, господарську та комерційну політику підприємства з метою отримання вигод від його діяльності.

Контроль зазвичай досягається шляхом володіння понад 50% акцій (корпоративних прав) дочірнього підприємства. Крім того, вирішальний вплив може бути забезпечений іншими способами, наприклад, через договірні домовленості чи право призначати більшість членів ради директорів. Законодавство України також передбачає, що контрольний пакет акцій у розмірі 50% і більше є однією з ключових ознак дочірнього підприємства.

Асоційоване підприємство – це юридична особа, на яку інвестор має суттєвий вплив, але яка не є його дочірнім або спільним підприємством. Відповідно до НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції», суттєвий вплив – це повноваження брати участь у прийнятті рішень з фінансової, господарської та комерційної політики об'єкта інвестування без здійснення повного контролю над нею. Критеріями суттєвого впливу є:

1. Володіння 20% або більше акцій (статутного капіталу) підприємства.
2. Представництво в органах управління, таких як рада директорів.
3. Участь у прийнятті стратегічних рішень.
4. Обмін управлінським персоналом між інвестором та об'єктом інвестування.

5. Забезпечення техніко-економічною інформацією.

Володіння від 20% до 50% корпоративних прав, як правило, є основним критерієм для визнання підприємства асоційованим.

Таблиця 2.1. Відмінності між дочірнім і асоційованим підприємствами

Критерій	Дочірнє підприємство	Асоційоване підприємство
Ступінь впливу	Під контролем материнської компанії.	Під суттєвим впливом інвестора без повного контролю.
Частка власності	50% і більше корпоративних прав або акцій.	Від 20% до 50% корпоративних прав або акцій.
Правові основи контролю	Контроль досягається через володіння контрольним пакетом акцій або договірні домовленості.	Вплив забезпечується через володіння значною часткою акцій, участь у стратегічних рішеннях або управлінських процесах.
Метод обліку	Метод участі в капіталі або консолідація.	Метод участі в капіталі.
Представництво в управлінні	Призначення більшості членів ради директорів.	Можливість участі в раді директорів або інших органах управління.
Вплив на політику підприємства	Повний контроль над фінансовою, господарською та комерційною політикою.	Повноваження брати участь у прийнятті рішень без контролю політики.
Основна мета	Здійснення прямого контролю та отримання вигоди від діяльності підприємства.	Стратегічна участь в управлінні та отримання доходу від частки прибутку.

Розмежування між дочірніми та асоційованими підприємствами має важливе значення для правильного відображення інвестицій у фінансовій звітності. Це дозволяє інвестору адекватно оцінювати вплив таких підприємств на власну діяльність, формувати стратегічні рішення та забезпечувати відповідність обліку чинним стандартам.

На дату балансу фінансові інвестиції в асоційовані й дочірні підприємства відображаються у бухгалтерському обліку відповідно до методу участі в

капіталі (МУК), визначеного НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» та іншими нормативними актами.

Метод участі в капіталі передбачає, що балансова вартість фінансових інвестицій змінюється залежно від частки інвестора у зміні власного капіталу об'єкта інвестування. Ці зміни можуть бути зумовлені чистим прибутком (збитком) об'єкта інвестування або іншими елементами його капіталу. Важливо, що до обліку включаються лише ті зміни, які не є результатом операцій між інвестором і об'єктом інвестування.

1. Зміна балансової вартості через прибуток (збиток):

• У разі отримання об'єктом інвестування чистого прибутку балансова вартість фінансових інвестицій збільшується на суму частки інвестора в цьому прибутку. В обліку здійснюється запис:

Дт 141 «Інвестиції в асоційовані підприємства» (або «Інвестиції в дочірні підприємства») – Кт 721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства» (або 723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства»).

• У разі отримання об'єктом інвестування чистого збитку балансова вартість фінансових інвестицій зменшується на частку інвестора у цьому збитку. Запис у обліку:

Дт 961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства» (або 963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства») – Кт 141.

2. Виплата дивідендів:

Балансова вартість інвестицій зменшується на суму визнаних дивідендів, які нараховуються об'єктом інвестування. У бухгалтерському обліку проводиться запис:

Дт 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» – Кт 141.

3. Зміни через інші елементи власного капіталу:

У разі змін власного капіталу, які не пов'язані з прибутком (збитком), балансова вартість інвестицій змінюється пропорційно частці інвестора. Це може включати, наприклад, емісійний дохід або викуп акцій:

- Збільшення: Дт 141 – Кт 41 «Капітал у дооцінках», Кт 422 «Інший вкладений капітал» або Кт 425 «Інший додатковий капітал».
- Зменшення: Дт 41, Дт 422 або Дт 425 – Кт 141.

4. Коригування на зменшення корисності:

Якщо виникають ознаки зменшення корисності фінансових інвестицій, їхня балансова вартість коригується відповідно до встановлених облікових стандартів. Зменшення корисності відображається лише до рівня, що не призводить до від'ємного значення балансової вартості.

Інколи підприємства залишають фінансові інвестиції в асоційовані чи дочірні підприємства на дату балансу за історичною собівартістю, ігноруючи зміну їхньої реальної вартості. Це призводить до викривлення показників фінансової звітності. Правильне застосування методу участі в капіталі дозволяє відобразити економічний вплив діяльності об'єкта інвестування на інвестора.

Облік фінансових інвестицій в асоційовані й дочірні підприємства на дату балансу є важливою складовою фінансової звітності, що забезпечує прозорість і достовірність даних про інвестиційну діяльність підприємства. Використання методу участі в капіталі дозволяє правильно враховувати зміни у власному капіталі об'єкта інвестування, що є ключовим для оцінки ефективності інвестицій.

Для коректного обліку фінансових інвестицій та визначення їх впливу на фінансову звітність, інвестор має окремо врахувати результати операцій з об'єктом інвестицій і виключити їх із загального фінансового результату для цілей оцінки балансової вартості інвестицій. Це завдання є ключовим для дотримання принципів обачності та достовірності в бухгалтерському обліку.

Рис. 2.1. Етапи визначення фінансового результату від інвестиційних операцій

2. На етапі виділення операцій інвестор визначає всі операції, які були здійснені між ним та асоційованим або дочірнім підприємством. До таких операцій можуть належати продаж товарів, надання послуг, нарахування відсотків за позиками або дивіденди. Мета цього етапу – отримати повний перелік транзакцій, які впливають на фінансові результати об'єкта інвестування. Точна ідентифікація таких операцій є основою для подальшого коригування.

3. Ідентифіковані операції аналізуються для визначення їхнього впливу на результати об'єкта інвестування. Наприклад, якщо інвестор надав позику об'єкту інвестування, то процентні витрати об'єкта інвестування, пов'язані з цією позикою, мають бути виділені окремо. Аналогічно, доходи від продажу товарів чи послуг між сторонами також враховуються. Цей етап дозволяє чітко

оцінити, які частини фінансових результатів об’єкта інвестування обумовлені операціями з інвестором.

4. Після оцінки впливу операцій здійснюється коригування фінансового результату інвестора. Результати операцій між інвестором і об’єктом інвестування виключаються з частки інвестора у прибутках чи збитках об’єкта інвестування. Це необхідно для уникнення подвійного обліку, коли один і той самий дохід або витрата враховуються як у фінансових результатах об’єкта інвестування, так і у фінансовому результаті інвестора. Коригування забезпечує реалістичність оцінки балансової вартості фінансових інвестицій.

5. Якщо облікові політики інвестора та об’єкта інвестування відрізняються (наприклад, різні методи оцінки запасів чи амортизації основних засобів), це може вплинути на оцінку фінансових результатів. Інвестор повинен врахувати ці відмінності для забезпечення порівнюваності даних. Цей етап особливо важливий, якщо звітність об’єкта інвестування базується на іншій концептуальній основі (наприклад, МСФЗ, тоді як інвестор застосовує НП(С)БО).

6. Здійснюється оцінка відповідності умов операцій між інвестором і об’єктом інвестування ринковим умовам. Якщо, наприклад, товари продаються за заниженою ціною або позику надано за безвідсотковою ставкою, ці умови мають бути враховані для коригування фінансових результатів. Це допомагає уникнути викривлення показників через трансфертне ціноутворення чи інші непрозорі умови.

Система забезпечує комплексний підхід до управління фінансовими інвестиціями, підвищуючи точність фінансової звітності інвестора.

Якщо інвестор отримує дивіденди від об’єкта інвестицій, ці дивіденди виключаються із доходу інвестора, оскільки вони вже враховані в частці чистого прибутку об’єкта інвестицій, що впливає на балансову вартість. В обліку це відображається проводкою: Дт 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» – Кт 141 «Фінансові інвестиції».

Підприємства, які зобов’язані оприлюднювати свою фінансову звітність відповідно до законодавства, повинні дотримуватись додаткових вимог щодо розкриття інформації у примітках до фінансової звітності. Ці вимоги передбачені Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), зокрема НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції».

Основні аспекти додаткового розкриття

1. Інформація про балансову вартість фінансових інвестицій:

У примітках до фінансової звітності необхідно наводити балансову вартість фінансових інвестицій, включених до статті «Довгострокові фінансові інвестиції». Ця інформація має бути деталізована за видами:

- Фінансові інвестиції в асоційовані підприємства.
- Фінансові інвестиції в дочірні підприємства.
- Фінансові інвестиції у спільну діяльність із створенням юридичної особи (спільного підприємства).

2. Доходи та витрати від змін справедливої вартості фінансових інвестицій:

У звітному періоді слід розкрити інформацію про доходи та витрати, що виникли внаслідок змін справедливої вартості фінансових інвестицій.

3. Перелік провідних асоційованих, дочірніх і спільних підприємств:

У примітках має бути наведений перелік підприємств, у які здійснено фінансові інвестиції, із зазначенням:

- Частки в капіталі інвестованого підприємства.
- Методу оцінки, використаного для обліку цих фінансових інвестицій.

4. Розкриття впливу змін власного капіталу об’єкта інвестування:

Якщо балансова вартість фінансових інвестицій змінилася через збільшення або зменшення власного капіталу об’єкта інвестування, ці зміни мають бути детально розкриті. Особлива увага приділяється емісійним доходам або збиткам від викупу акцій об’єктом інвестування.

5. Інформація про ознаки зменшення корисності фінансових інвестицій:

Якщо виявлено ознаки зменшення корисності фінансових інвестицій, у примітках необхідно надати пояснення щодо причин, що вплинули на таку оцінку, і методології, використаної для визначення втрат.

6. Розкриття впливу операцій між інвестором і об'єктом інвестування:

У разі здійснення операцій між материнським підприємством і дочірніми чи асоційованими підприємствами необхідно надати інформацію про характер цих операцій та їхній вплив на фінансову звітність.

Додаткові вимоги до розкриття інформації у примітках до фінансової звітності сприяють прозорості та повноті фінансових даних. Це дозволяє зацікавленим сторонам отримати чітке уявлення про інвестиційну діяльність підприємства, оцінити її ефективність та ідентифікувати потенційні ризики. Дотримання цих вимог є необхідною умовою для формування надійної звітності та відповідності законодавчим і стандартним нормам.

2.2. Обліково-аналітичне забезпечення аналізу фінансових інвестицій

Оцінка потенціалу фінансових інвестицій є ключовим етапом у процесі прийняття рішень про вкладання коштів у бізнес-проєкти. У сучасних умовах економічної нестабільності та зростання конкуренції інвестори прагнуть мінімізувати ризики і забезпечити максимальну ефективність своїх капіталовкладень. Оцінка потенціалу інвестицій дозволяє визначити рівень привабливості бізнесу для інвестора, оцінити його економічну ефективність, фінансову стабільність і перспективи розвитку.

Фундаментальний аналіз підприємства, як основний інструмент оцінки інвестиційного потенціалу, ґрунтується на вивченні консолідованої фінансової

звітності. Він дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан компанії, але й спрогнозувати її майбутню рентабельність. Особлива увага приділяється таким аспектам, як структура капіталу, рівень ліквідності активів, платоспроможність, рентабельність та фінансова стійкість. Аналіз цих показників забезпечує інвестора необхідною інформацією для прийняття зважених рішень.

Значення оцінки потенціалу інвестицій також пов'язане з можливістю визначення внутрішньої вартості компанії та прогнозування періоду окупності вкладених коштів. Якщо внутрішня вартість компанії перевищує її ринкову оцінку, це свідчить про недооціненість активу, що створює можливість для отримання прибутку за рахунок майбутнього зростання його ціни.

Оцінка потенціалу інвестицій є також необхідною для зниження ризиків, пов'язаних із зовнішніми і внутрішніми чинниками, які можуть впливати на дохідність підприємства. Вивчення ризиків, пов'язаних із постачальниками, партнерами, ринковою кон'юнктурою та економічними умовами, дозволяє зменшити невизначеність і забезпечити стабільність інвестиційного портфеля.

Фінансова звітність є ключовим джерелом інформації для аналізу потенціалу інвестицій, адже вона дозволяє оцінити фінансовий стан, рентабельність, ліквідність та інші важливі показники діяльності підприємства. Однією з основних форм звітності є бухгалтерський баланс, який відображає фінансовий стан підприємства на певну дату. Він надає інформацію про структуру активів, зобов'язань і капіталу підприємства, дозволяючи інвесторам оцінити співвідношення власних і позикових коштів, рівень ліквідності активів та фінансову стійкість.

Звіт про прибутки та збитки є інструментом аналізу доходів, витрат і фінансових результатів підприємства за певний період. Він дає змогу оцінити прибутковість основної діяльності, ефективність управління витратами та розрахувати ключові показники рентабельності, що є важливими для прийняття інвестиційних рішень. Ця форма звітності дозволяє зробити

висновки щодо здатності підприємства генерувати прибуток і забезпечувати дохідність для своїх інвесторів.

Звіт про рух грошових коштів доповнює аналіз фінансового стану, розкриваючи джерела притоків і відтоків грошових коштів за трьома напрямами: операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю. Ця звітність допомагає оцінити здатність підприємства забезпечувати необхідний рівень ліквідності для виконання поточних і довгострокових зобов'язань, а також ефективність управління інвестиційною діяльністю.

Примітки до фінансової звітності забезпечують деталізацію окремих показників та їхній контекст, що дозволяє інвесторам глибше зрозуміти фінансовий стан підприємства. У примітках розкривається інформація про облікову політику, ризики, структуру доходів і витрат, що дає змогу оцінити якість управління підприємством і перспективи його розвитку.

Аналіз фінансової звітності вимагає інтегрованого підходу, адже кожна з її форм висвітлює різні аспекти діяльності підприємства. Використання цих даних дозволяє інвестору сформувати цілісну картину фінансового стану об'єкта інвестування, оцінити його інвестиційну привабливість та ухвалити обґрунтоване рішення щодо вкладення коштів. Такий аналіз є основою для здійснення ефективної інвестиційної діяльності та мінімізації ризиків.

Таблиця 2.2. Порівняльна характеристика форм фінансової звітності для аналізу інвестицій

Критерій	Бухгалтерський баланс	Звіт про прибутки та збитки	Звіт про рух грошових коштів	Примітки до фінансової звітності
Мета звітності	Відображення фінансового стану підприємства на певну дату.	Відображення доходів, витрат і фінансових результатів за період.	Відображення джерел притоків і відтоків грошових коштів за період.	Надання додаткової інформації щодо окремих статей звітності.
Структура	Активи (ресурси) і пасиви	Доходи, витрати,	Операційні, інвестиційні та	Роз'яснення,

інформації	(джерела фінансування).	прибутки або збитки підприємства.	фінансові грошові потоки.	деталізація окремих показників і облікової політики.
Ключові показники	Ліквідність, платоспроможність, структура капіталу.	Рентабельність продажів, прибутковість активів і капіталу.	Здатність генерувати грошові потоки, ліквідність.	Ризики, якість активів, додаткова інформація про доходи і витрати.
Роль в аналізі інвестицій	Оцінка стійкості, структури капіталу та фінансового стану.	Аналіз прибутковості, витрат і ефективності діяльності.	Оцінка ліквідності, платоспроможності та управління грошовими потоками.	Доповнення основних звітів для глибшого розуміння фінансового стану.
Джерело для розрахунків	Коефіцієнт фінансової стійкості, ліквідності, якості капіталу.	Рентабельність продажів, валовий і чистий прибуток.	Коефіцієнти ліквідності та платоспроможності.	Інформація про облікові політики, ризики та розподіл прибутку.

Кожна форма звітності відіграє унікальну роль у фінансовому аналізі, розкриваючи різні аспекти господарської діяльності підприємства. Їхній комплексний аналіз дозволяє отримати повну картину фінансового стану об’єкта інвестування, оцінити його потенціал та прийняти обґрунтоване рішення щодо капіталовкладень.

Інформація про фінансові показники компанії є критично важливою для оцінки її інвестиційного потенціалу. Основним джерелом таких даних є фінансова звітність, яка включає бухгалтерський баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про рух грошових коштів і примітки до фінансової звітності. Баланс дозволяє оцінити структуру активів і пасивів, рівень ліквідності та

платоспроможності підприємства. Звіт про прибутки та збитки дає змогу аналізувати прибутковість діяльності, а звіт про рух грошових коштів розкриває інформацію про управління фінансовими потоками. Примітки до звітності забезпечують деталізацію ключових показників, пояснюючи облікову політику та особливості діяльності.

Офіційні ресурси компаній також є важливим джерелом інформації. Багато підприємств публікують річні звіти на своїх веб-сайтах, розкриваючи стратегічні цілі, фінансові показники та інформацію про інвестиційні проєкти. Ці звіти допомагають отримати уявлення про довгострокові перспективи компанії та її поточний стан.

Фондові біржі надають додаткові дані для аналізу. На офіційних сайтах бірж публікується інформація про ринкову капіталізацію, ціни акцій, дивіденди та інші показники, які відображають ринкову оцінку підприємства. Біржова інформація є особливо корисною для компаній, чиї акції перебувають у публічному обігу.

Державні реєстри та бази даних є ще одним джерелом інформації. Вони можуть містити дані про податкові платежі, заборгованості, власників компанії та фінансові показники за попередні періоди. В Україні такі дані можна знайти в реєстрах Державної податкової служби або на порталах відкритих даних.

Комерційні аналітичні системи, такі як Bloomberg, S&P Capital IQ і Refinitiv, надають глибокий аналіз фінансових показників, включаючи прогнозування, рейтинги та аналітичні висновки. Ці платформи є особливо цінними для професійних інвесторів, хоча доступ до них часто є платним.

Аудиторські звіти та рейтинги також відіграють важливу роль у перевірці достовірності фінансової звітності компанії. Висновки авторитетних аудиторських компаній, таких як Deloitte, PwC або Ernst & Young, підтверджують відповідність даних міжнародним або національним стандартам. Рейтинги, підготовлені Moody’s, Fitch або Standard & Poor’s, дають оцінку кредитоспроможності підприємства, що допомагає інвесторам оцінити ризики.

Новинні ресурси та професійна аналітика додають контексту до фінансових показників компанії. Фінансові журнали, аналітичні звіти та галузеві огляди дозволяють оцінити зовнішні фактори, які впливають на діяльність підприємства, такі як ринкові тенденції, регуляторні зміни або інноваційні прориви.

Інформацію про фінансові показники компанії можна отримати з різних джерел. Їхнє комплексне використання дозволяє отримати глибоке розуміння поточного стану підприємства, його інвестиційного потенціалу та перспектив розвитку. Це сприяє ухваленню обґрунтованих рішень щодо інвестування.

Бухгалтерський баланс є одним із ключових інструментів фінансового аналізу, оскільки він відображає фінансовий стан підприємства на певну дату. Його структура поділяється на активи (ресурси підприємства) та пасиви (джерела фінансування), що дозволяє оцінити ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість підприємства. Для ефективного аналізу бухгалтерського балансу використовують кілька методів і підходів.

Горизонтальний аналіз передбачає порівняння показників балансу за кілька періодів. Основна мета цього методу — виявлення тенденцій змін фінансових показників, таких як зростання чи зменшення активів, зобов’язань або власного капіталу. Наприклад, якщо оборотні активи зростають швидше, ніж зобов’язання, це може свідчити про покращення фінансової ліквідності.

Вертикальний аналіз передбачає визначення структури активів і пасивів балансу. Усі статті виражаються у відсотках до загального підсумку активів або пасивів, що дозволяє оцінити частку кожного елемента. Наприклад, висока частка основних засобів у структурі активів може свідчити про капіталомісткість бізнесу, тоді як значна частка короткострокових зобов’язань може сигналізувати про ризики платоспроможності.

Ліквідність підприємства визначається здатністю покривати короткострокові зобов’язання за рахунок оборотних активів. Для цього використовують такі показники:

- Коефіцієнт поточної ліквідності: відношення оборотних активів до короткострокових зобов’язань. Значення понад 1 вказує на достатню ліквідність.
- Коефіцієнт швидкої ліквідності: враховує лише найбільш ліквідні активи, такі як грошові кошти, дебіторська заборгованість та короткострокові фінансові інвестиції.
- Коефіцієнт абсолютної ліквідності: співвідношення грошових коштів до короткострокових зобов’язань.

Фінансова стійкість характеризує здатність підприємства забезпечувати стабільність своєї діяльності в довгостроковій перспективі. Основними показниками є:

- Коефіцієнт автономії: відношення власного капіталу до загального капіталу. Значення понад 50% свідчить про фінансову незалежність підприємства.
- Коефіцієнт співвідношення власного та позикового капіталу: показує, наскільки підприємство залежить від зовнішнього фінансування.
- Коефіцієнт забезпечення зобов’язань власним капіталом: характеризує здатність покривати зобов’язання за рахунок власного капіталу.

Аналіз активів дозволяє оцінити, як підприємство використовує свої ресурси. Наприклад, висока частка дебіторської заборгованості може свідчити про проблеми з платіжною дисципліною контрагентів, а надмірна частка запасів може вказувати на неефективне управління складськими ресурсами.

Аналіз пасивів спрямований на вивчення джерел фінансування діяльності підприємства. Зростання частки довгострокових зобов’язань може свідчити про інвестування в розвиток, тоді як значна частка короткострокових зобов’язань — про ризики ліквідності.

Порівняння фактичних даних із плановими або середньогалузевими показниками дозволяє виявити слабкі сторони підприємства та оцінити ризики його діяльності. Наприклад, відхилення в структурі капіталу чи значне

зростання зобов’язань можуть сигналізувати про потенційні фінансові труднощі.

Аналіз бухгалтерського балансу є багатогранним процесом, який дозволяє отримати повну картину фінансового стану підприємства. Використання різних методів аналізу — горизонтального, вертикального, аналізу ліквідності, фінансової стійкості та структури активів і пасивів — сприяє ідентифікації сильних і слабких сторін компанії, що є основою для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень та оцінки інвестиційного потенціалу.

Звіт про прибутки та збитки є ключовим інструментом для оцінки фінансових результатів діяльності підприємства за певний період. Він відображає доходи, витрати та фінансові результати компанії, дозволяючи аналізувати ефективність її діяльності, рентабельність та здатність генерувати прибуток. Аналіз цього звіту є важливим етапом для оцінки інвестиційного потенціалу підприємства.

Першим етапом аналізу є оцінка структури доходів і витрат. Доходи підприємства поділяються на основні (виручка від реалізації продукції чи послуг) та інші (доходи від інвестицій, оренди тощо). Аналіз витрат дозволяє оцінити їхній вплив на фінансові результати. Особливу увагу звертають на такі категорії:

- Собівартість реалізованої продукції — головна складова витрат, яка впливає на валовий прибуток.
- Адміністративні витрати та витрати на збут — показують ефективність управління.
- Фінансові витрати — відображають вартість обслуговування боргових зобов’язань.

Горизонтальний аналіз звіту про прибутки та збитки полягає в порівнянні показників за кілька звітних періодів. Це дозволяє оцінити тенденції змін у доходах, витратах і фінансових результатах. Наприклад, постійне зростання виручки свідчить про зростання ринкової частки підприємства, тоді як зростання витрат може сигналізувати про проблеми в управлінні витратами.

Вертикальний аналіз передбачає визначення частки кожної статті у загальному обсязі доходів. Це дозволяє оцінити структуру доходів і витрат. Наприклад, висока частка собівартості реалізації у виручці може свідчити про низьку ефективність виробництва, тоді як значна частка адміністративних витрат може вказувати на необхідність оптимізації управлінських процесів.

Рентабельність є одним із ключових показників, які аналізуються на основі звіту про прибутки та збитки. Основними показниками рентабельності є:

- Рентабельність продажів: визначається як відношення чистого прибутку до виручки. Високий показник свідчить про ефективне управління витратами.
- Рентабельність активів: показує, наскільки ефективно використовуються активи для генерування прибутку.
- Рентабельність власного капіталу: визначає дохідність інвестицій власників.

Звіт про прибутки та збитки дозволяє визначити точку беззбитковості — обсяг виручки, за якого доходи дорівнюють витратам. Це є важливим інструментом для аналізу ризиків і планування фінансової стратегії.

Чистий прибуток є підсумковим показником звіту, який відображає ефективність діяльності підприємства після врахування всіх доходів і витрат. Його аналіз дозволяє оцінити здатність підприємства забезпечувати дохідність для власників та інвесторів.

Для більш глибокого аналізу фінансових результатів доцільно порівняти показники звіту з середньогалузевими стандартами. Це дозволяє оцінити конкурентоспроможність підприємства та його ефективність у контексті ринкових умов.

Аналіз звіту про прибутки та збитки є важливим етапом оцінки фінансового стану підприємства. Горизонтальний і вертикальний аналізи дозволяють виявити тенденції змін доходів і витрат, тоді як аналіз рентабельності дає змогу оцінити ефективність управління. Використання

цього звіту допомагає інвесторам і аналітикам приймати обґрунтовані рішення щодо доцільності інвестицій, оцінювати ризики та планувати фінансові стратегії.

EPS (Earnings Per Share) або прибуток на одну акцію — це один із ключових фінансових показників, який широко використовується для аналізу ефективності діяльності компанії та оцінки її інвестиційної привабливості. Цей показник відображає частку чистого прибутку, яка припадає на одну акцію компанії.

$$EPS = \frac{\text{Чистий прибуток} - \text{Дивіденди від привілейованих акцій}}{\text{Середньозважена кількість звичайних акцій в обігу}}$$

Значення EPS полягає у його здатності оцінювати прибутковість компанії, порівнювати її з іншими компаніями тієї ж галузі та формувати уявлення про дохідність інвестицій. Високий показник EPS свідчить про здатність підприємства генерувати значний прибуток на кожну акцію, що підвищує його інвестиційну привабливість. Крім того, EPS є базою для розрахунку коефіцієнта P/E (Price-to-Earnings), який використовується для оцінки співвідношення ринкової ціни акції до прибутку на одну акцію, що дозволяє інвесторам визначити, наскільки вигідною є ціна акцій компанії.

На показник EPS впливають різні фактори. Чистий прибуток компанії є основним чинником, який визначає значення EPS, оскільки зростання прибутку безпосередньо підвищує його величину. З іншого боку, збільшення кількості акцій в обігу через додаткову емісію або реалізацію опціонів може знижувати цей показник, розподіляючи прибуток на більшу кількість акцій. Крім того, розведення акцій через реалізацію конвертованих фінансових інструментів призводить до зниження розбавленого EPS порівняно з базовим.

Використання EPS у фінансовому аналізі має свої обмеження. Цей показник не враховує розміру капіталу компанії, тому високий EPS може бути результатом низької бази власного капіталу, а не ефективності бізнесу. Крім того, компанії можуть використовувати бухгалтерські прийоми для

маніпулювання фінансовими результатами, що може спотворювати реальну картину.

Аналіз звітності інвестицій дозволяє визначити сильні та слабкі сторони підприємства, виявити тенденції у його діяльності та оцінити потенційні ризики. Використання різних методів аналізу, таких як горизонтальний і вертикальний аналіз, аналіз ліквідності, рентабельності та фінансової стійкості, сприяє формуванню об'єктивної картини про фінансовий стан об'єкта інвестування.

Особливу увагу слід приділяти таким показникам, як EPS, P/E, рентабельність активів і капіталу, які дозволяють оцінити ефективність використання ресурсів підприємства та його здатність генерувати дохід для інвесторів. У поєднанні з іншими методами ці показники забезпечують комплексну оцінку інвестиційної привабливості компанії.

Фінансова звітність і її аналіз є невід'ємною частиною процесу управління інвестиціями. Це інструменти, які не лише сприяють прийняттю обґрунтованих рішень, але й забезпечують довгостроковий успіх інвесторів, мінімізуючи ризики та підвищуючи ефективність вкладень. У сучасному конкурентному середовищі ці аспекти стають вирішальними для забезпечення фінансової стабільності та розвитку компаній.

2.3. Бухгалтерський облік іноземних інвестицій

Одержання іноземних інвестицій є важливим елементом формування інвестиційного клімату підприємств і країни загалом. Відповідно до національного законодавства, іноземні інвестиції розглядаються як майнові та інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Основними формами таких інвестицій є участь у підприємствах, створення нових

компаній, придбання майнових прав, нерухомості, обладнання та інших активів.

Проблематика облікового відображення іноземних інвестицій полягає у необхідності розробки методологічного забезпечення, яке дозволило б відображати ці операції коректно, відповідно до національних і міжнародних стандартів. Наприклад, міжнародні стандарти, такі як МСФЗ, визначають чіткі методи оцінки фінансових і капітальних інвестицій, зокрема за справедливою вартістю, тоді як у національних стандартах (П(С)БО) подібний підхід менш деталізований.

Науковці пропонують низку підходів до обліку іноземних інвестицій, зважаючи на їх значення для економічного розвитку та забезпечення прозорості фінансової звітності підприємств. Основні акценти досліджень спрямовані на гармонізацію національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними, удосконалення методології обліку та підвищення якості управління інвестиційними процесами.

Одним із головних аспектів є необхідність адаптації облікових стандартів України до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Зокрема, МСФЗ рекомендують використовувати справедливу вартість для оцінки активів, отриманих як іноземні інвестиції, що дозволяє відобразити реальну економічну цінність таких активів. Крім того, у міжнародній практиці до первісної вартості включаються витрати на залучення інвестицій, транспортування та підготовку до використання, що відрізняється від підходів, прийнятих у національних стандартах [23].

Науковці наголошують на важливості окремого відображення іноземних інвестицій у фінансовій звітності. Для цього пропонується створити спеціальні аналітичні рахунки, які дозволяють класифікувати інвестиції за формою (внески до статутного капіталу, придбання фінансових інструментів або надання кредитів) та джерелами фінансування. Це сприятиме підвищенню прозорості звітності та полегшить проведення аудиту [29, 30].

Окрему увагу приділяють питанням валютних ризиків, пов’язаних з іноземними інвестиціями. Врахування валютних коливань є важливим компонентом обліку, оскільки значна частина інвестицій здійснюється у валюті. У цьому контексті науковці рекомендують використовувати переоцінку валютних операцій на дату балансу, щоб адекватно відображати вплив змін курсу на фінансовий стан підприємства [25, с. 99].

Ще одним важливим аспектом є удосконалення первинної документації. Науковці пропонують впровадити уніфіковані форми документів для фіксації операцій із іноземними інвестиціями. Це забезпечить більшу прозорість облікових процедур і сприятиме адаптації української практики до міжнародних стандартів [39].

Підходи дослідників також акцентують увагу на необхідності детального розкриття інформації про іноземні інвестиції у примітках до фінансової звітності. Це включає дані про структуру інвестицій, використання залучених коштів і результати їх впливу на фінансові показники підприємства [79, с. 7].

Отже, науковці вбачають уніфікацію обліку іноземних інвестицій як ключовий напрямок удосконалення практики управління інвестиційними процесами. Такий підхід дозволить не лише забезпечити відповідність міжнародним стандартам, але й підвищити довіру інвесторів та залучити додаткові ресурси для розвитку економіки.

Іноземні інвестиції є не лише джерелом фінансування, а й ключовим фактором для підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Вони дозволяють модернізувати технології, підвищити ефективність виробничих процесів та створити нові робочі місця. Однак для забезпечення їх раціонального використання та ефективного управління необхідно впроваджувати системи аналітичного обліку, які дозволяють оцінювати їх вплив на фінансовий стан підприємства.

Використання іноземних інвестицій також потребує належної нормативно-правової бази, яка сприяла б захисту прав інвесторів і забезпечувала прозорість інвестиційних процесів. Для цього важливо

забезпечити гармонізацію національних стандартів з міжнародними, що дозволить уніфікувати підходи до оцінки, обліку та звітності операцій з іноземними інвестиціями.

Вибір об’єктів бухгалтерського обліку для іноземних інвестицій значною мірою залежить від виду інвестицій (матеріальні, фінансові, нематеріальні) та форм їх здійснення (прямі, портфельні, кредитні). Коректне визначення таких об’єктів є ключовим для забезпечення достовірності фінансової звітності, відповідності вимогам нормативної бази та прозорості інвестиційних процесів.

Прямі іноземні інвестиції передбачають вкладення ресурсів у підприємства з метою встановлення довгострокового контролю. У таких випадках до об’єктів обліку належать статутний капітал підприємства, який обліковується через відповідні рахунки для внесків до капіталу, а також основні засоби та нематеріальні активи, внесені у вигляді інвестицій. Грошові кошти, що надходять як інвестиції, відображаються на рахунках, відповідно до їх використання або зберігання. Для такого обліку важливим є документальне підтвердження операцій, зокрема, статутні документи, договори та акти передачі активів.

У випадку портфельних інвестицій, які передбачають придбання фінансових інструментів, основними об’єктами обліку виступають цінні папери. Їх вартість визначається за ринковими цінами або іншими методами оцінки, що відповідають стандартам. Дивіденди, отримані від таких інвестицій, обліковуються як фінансові доходи. Важливим аспектом є відображення змін вартості інструментів у разі їх переоцінки, що забезпечує відповідність фінансової звітності реальним умовам ринку.

Кредитні інвестиції включають надання або залучення позикових коштів. Такі інвестиції вимагають окремого обліку зобов’язань на рахунках позик залежно від термінів їх погашення. Відсотки за позиками відображаються у фінансових витратах, а операції в іноземній валюті потребують додаткового контролю через переоцінку за обмінним курсом.

Реінвестиції отриманих доходів також є важливою складовою іноземних інвестицій. У цьому випадку дивіденди або прибутки, спрямовані на збільшення капіталу підприємства, відображаються як додаткові внески до статутного капіталу. Якщо доходи використовуються для фінансування нових проектів, вони враховуються як капітальні інвестиції.

Особливості вибору об’єктів обліку залежать від характеру активів. Матеріальні активи вимагають обліку з урахуванням їх зносу, нематеріальні – із врахуванням потенційної амортизації та оцінки корисності. Фінансові інструменти повинні оцінюватися за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю відповідно до стандартів.

Облік іноземних інвестицій вимагає інтегрованого підходу та врахування специфіки інвестицій. Це сприяє прозорості фінансової звітності, підвищенню ефективності управління інвестиціями та забезпечує відповідність нормативно-правовим вимогам.

Таблиця 2.3. Іноземні інвестиції як об'єкти бухгалтерського обліку [17]

Види іноземних інвестицій	Приклади об’єктів обліку
Іноземна валюта	Грошові кошти в іноземній валюті на рахунках у банку та в касі
Валюта України	Грошові кошти в іноземній валюті на рахунках у банку та в касі
Рухоме та нерухоме майно і майнові права	Основні засоби, нематеріальні активи, незавершене будівництво
Акції, облігації, інші цінні папери та корпоративні права	Фінансові інвестиції, боргові зобов’язання у вигляді облігацій, статутний капітал, боргові зобов’язання у вигляді облігацій
Грошові вимоги та права на виконання договірних зобов’язань	Зобов’язання за укладеними договорами
Права інтелектуальної власності	Нематеріальні активи, які класифікуються як необоротні активи, що використовуються більше одного операційного циклу
Права на господарську діяльність, користування природними ресурсами	
Інші цінності відповідно до законодавства	В залежності від виду цінностей будуть відноситись до необоротних чи оборотних активів або пасивів підприємства

Таблиця демонструє систематизацію видів іноземних інвестицій відповідно до законодавства України та приклади їх облікового відображення у системі бухгалтерського обліку. Представлена класифікація дозволяє визначити особливості іноземних інвестицій як об’єктів обліку, з урахуванням їх форми та економічної сутності.

У таблиці зазначено, що іноземні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді різноманітних цінностей, включаючи іноземну валюту, валюту України, рухоме і нерухоме майно, майнові права, фінансові інструменти (акції, облігації, корпоративні права), грошові вимоги, права інтелектуальної власності, права на господарську діяльність та інші об’єкти. Для кожного виду інвестицій наведено конкретні приклади об’єктів обліку, які дозволяють зрозуміти їх специфіку у фінансовій звітності підприємств.

Зокрема, іноземна валюта відображається як грошові кошти в іноземній валюті на рахунках у банках або в касі підприємства. Валюта України обліковується аналогічно, але у вигляді коштів у національній валюті. Рухоме і нерухоме майно, включаючи основні засоби, нематеріальні активи та незавершене будівництво, обліковується відповідно до їх класифікації як необоротних активів. Фінансові інструменти, такі як акції чи облігації, визнаються як фінансові інвестиції або боргові зобов’язання.

Особливу увагу приділено правам інтелектуальної власності, які обліковуються як нематеріальні активи, а також правам на здійснення господарської діяльності, які можуть включати доступ до природних ресурсів чи інші специфічні права, що визначаються відповідними договорами.

Таблиця також підкреслює залежність облікового відображення інвестицій від їх виду. Наприклад, інвестиції, пов’язані з правами вимоги, класифікуються як пасиви у формі зобов’язань, тоді як інші види інвестицій можуть бути віднесені до оборотних або необоротних активів залежно від їхньої економічної природи та терміну використання.

Таблиця є зручним інструментом для аналізу видів іноземних інвестицій та вибору підходів до їх відображення у бухгалтерському обліку. Вона сприяє

забезпеченню прозорості та відповідності облікових операцій вимогам законодавства та стандартів бухгалтерського обліку.

Облікове відображення іноземних інвестицій є важливим аспектом фінансового управління, оскільки воно забезпечує прозорість і достовірність інформації про вкладення іноземного капіталу в об'єкти інвестиційної діяльності. Відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів, іноземні інвестиції можуть бути представлені у вигляді внесків до статутного капіталу, придбання активів, надання кредитів або придбання фінансових інструментів.

Іноземні інвестиції, здійснені у вигляді внесків до статутного капіталу, обліковуються як збільшення статутного капіталу підприємства. Це відображається на рахунку 40 «Статутний капітал» з одночасним визнанням внесків на рахунках 31 «Рахунки в банках» або 10 «Основні засоби», залежно від характеру інвестицій. Такі операції мають бути підтверджені відповідними документами, включаючи договори, статутні документи підприємства та акти приймання-передачі активів.

У разі придбання основних засобів або нематеріальних активів іноземним інвестором, ці активи обліковуються на рахунках 10 «Основні засоби» або 12 «Нематеріальні активи». Первісна вартість таких активів включає всі витрати, необхідні для їх доведення до стану готовності до використання, у тому числі транспортні витрати, витрати на монтаж і налаштування.

Інвестиції у фінансові інструменти, такі як акції або облігації, обліковуються на рахунках 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» або 35 «Поточні фінансові інвестиції», залежно від терміну володіння. Оцінка таких інструментів здійснюється за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю відповідно до вимог стандартів. Дивіденди або доходи від таких інвестицій визнаються як фінансові доходи.

Кредитні іноземні інвестиції, які передбачають надання позикових коштів, обліковуються на рахунках 50 «Довгострокові позики» або 60 «Короткострокові позики», залежно від термінів погашення. Відсотки за

такими позиками визнаються як фінансові витрати на рахунку 95 «Фінансові витрати». Для кредитів, наданих в іноземній валюті, здійснюється переоцінка залишків на дату балансу відповідно до поточного валютного курсу.

Особливу увагу приділяють обліку реінвестицій доходів іноземних інвесторів. Якщо отримані доходи використовуються для збільшення статутного капіталу або фінансування нових проектів, вони відображаються як відповідні внески на рахунках 40 «Статутний капітал» або 15 «Капітальні інвестиції».

Облікове відображення іноземних інвестицій є багатогранним процесом, що враховує різноманітність форм інвестування та джерел фінансування. Воно має базуватися на вимогах національних стандартів бухгалтерського обліку, а також відповідати міжнародним стандартам фінансової звітності, щоб забезпечити прозорість і порівнянність звітності на глобальному рівні.

Висновки до розділу 2

Розділ присвячений розгляду особливостей обліку фінансових інвестицій в асоційовані та дочірні підприємства, що є ключовими елементами інвестиційної діяльності компаній. Було досліджено визначення та критерії класифікації цих інвестицій відповідно до міжнародних і національних стандартів, включаючи НП(С)БО 12 і 19, а також МСБО 28. Дослідження підтвердило важливість методу участі в капіталі (МУК) як основного інструменту відображення інвестицій, який дозволяє враховувати зміни у власному капіталі об’єктів інвестування. Виявлено, що цей метод є ефективним, однак його застосування супроводжується низкою викликів, зокрема потребою уніфікації облікової політики між інвестором та об’єктом інвестування.

Особливу увагу приділено розмежуванню обліку інвестицій у дочірні та асоційовані підприємства, що має вирішальне значення для коректного формування фінансової звітності та оцінки впливу цих інвестицій на діяльність інвестора. Наведена класифікація дозволяє деталізувати відображення операцій із фінансовими інвестиціями, що забезпечує прозорість і достовірність інформації. Зроблено акцент на необхідності додаткового розкриття інформації у примітках до фінансової звітності, що включає деталізацію показників балансової вартості інвестицій, доходів і витрат, пов’язаних із їх переоцінкою, а також ризиків, пов’язаних із інвестиційною діяльністю. Запропоновані рекомендації щодо удосконалення облікових процедур забезпечують не лише відповідність чинним стандартам, але й підвищують інвестиційну привабливість підприємств завдяки прозорості їхньої діяльності. Це створює основу для розвитку стратегічних партнерських відносин і ефективного управління фінансовими ресурсами.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

3.1. Методи оцінки інвестицій

Вибір методу оцінки фінансових інвестицій є складним завданням, що потребує урахування широкого спектра чинників. Кожен із них впливає на формування підходу до визнання вартості інвестицій, забезпечує відповідність нормативно-правовим вимогам та відображає реальну економічну сутність інвестиційних операцій. Нижче наведено детальний розгляд основних факторів, що формують остаточне рішення щодо оцінки фінансових інвестицій.

Фінансові інвестиції оцінюються відповідно до вимог П(С)БО 12 “Фінансові інвестиції” залежно від їх виду та мети інвестування. Основні методи наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. Методи оцінки фінансових інвестицій

№	Метод оцінки	Суть методу	Застосування	Обмеження
1	За справедливою вартістю	Визначення поточної ринкової вартості фінансових інвестицій.	Усі фінінвестиції, крім тих, для яких справедливу вартість визначити неможливо.	Не застосовується для інструментів без активного ринку.

2	За собівартістю з урахуванням зменшення корисності	Облік за первісною вартістю з коригуванням на зменшення корисності.	Для фінансових інструментів, справедливу вартість яких визначити неможливо.	Відсутність ринкових даних ускладнює оцінку.
3	За амортизованою собівартістю	Включення до обліку амортизації дисконтів і премій до моменту погашення.	Для облігацій і боргових інструментів із фіксованими строками погашення.	Не застосовується для інвестицій без фіксованих строків і дохідності.
4	За методом участі в капіталі (МУК)	Пропорційне врахування частки інвестора в прибутках/збитках об’єкта інвестування.	Для асоційованих підприємств, дочірніх підприємств, спільної діяльності.	Не застосовується для короткострокових інвестицій (<12 місяців) або в разі обмеженого доступу до коштів.

Якщо фінансовий інструмент (наприклад, акції публічних компаній або облігації, допущені до обігу на біржі) має активний ринок, інвестор може визначити його справедливу вартість за ринковими котируваннями. Така оцінка вважається найбільш достовірною, адже заснована на поточних ринкових даних. При відсутності активного ринку (наприклад, для позики, наданої приватній компанії, або акцій закритого акціонерного товариства) застосовуються методи оцінки, що базуються на собівартості з урахуванням

можливого зменшення корисності. Таким чином, доступність ринкових котирувань визначає, чи можна обрати справедливу вартість, чи доведеться використовувати альтернативні наближення.

Характеристика інвестиції як боргової або корпоративної безпосередньо впливає на метод оцінки. Боргові інструменти з фіксованими строками погашення (облігації, нотис) зазвичай оцінюються за амортизованою собівартістю. Цей підхід відображає поступове списання дисконту чи премії до номінальної вартості облігації протягом часу. Натомість, корпоративні права (акції, частки в капіталі) частіше оцінюються за справедливою вартістю, якщо є активний ринок, або за методом участі в капіталі (МУК), якщо інвестор має суттєвий вплив. Отже, природа інструменту (дебіторський чи корпоративний) визначає набір доступних методів та їхню актуальність.

Один з ключових критеріїв вибору методу – рівень контролю чи суттєвого впливу на об’єкт інвестування. Якщо інвестор володіє більш ніж 20% капіталу або здатен суттєво впливати на політику підприємства, застосовують МУК. Показники діяльності інвестиційного об’єкта прямо відображаються у фінансовій звітності інвестора пропорційно до частки участі. Якщо інвестор має контроль (володіння 50% і більше), інвестиція може розглядатися як дочірнє підприємство, і в окремих випадках (за відсутності консолідації) теж застосовується МУК. При відсутності суттєвого впливу або контролю метод участі в капіталі неактуальний, і використовуються інші методи, як-от справедлива вартість або собівартість.

Фінансові інвестиції можуть мати різні цілі: зберігання коштів, отримання поточного доходу (відсотки, дивіденди), очікування зростання курсової вартості або ж стратегічний вплив на підприємство-об’єкт інвестування. Для короткострокових інструментів, придбаних з метою подальшого продажу протягом 12 місяців, логічно застосувати оцінку за справедливою вартістю, оскільки ця вартість відображатиме поточні ринкові умови. Інвестиції, що утримуються до погашення (наприклад, довгострокові облігації), оцінюються

за амортизованою собівартістю, що відображає намір інвестора отримати грошові потоки від власне погашення інструменту.

Якщо неможливо об’єктивно визначити справедливу вартість через відсутність ринкових котирувань чи порівняльних даних, інвестор змушений орієнтуватися на первісну собівартість із подальшим тестуванням на зменшення корисності. Такий підхід гарантує збереження консерватизму у фінансовій звітності та запобігає надмірному завищенню вартості активів, які не мають підтвердження на ринку.

Регламентуючі норми, стандарти бухгалтерського обліку (наприклад, П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» або МСФЗ 9 «Фінансові інструменти») визначають принципи класифікації, визнання та оцінки інвестицій. Інвестор повинен дотримуватися встановлених правил, які диктують порядок вибору методу залежно від характеристик інструменту та облікових політик. Таким чином, на вибір методу впливає не лише економічна логіка, а й нормативно-правове поле.

Короткостроковий або довгостроковий характер інвестицій позначається на виборі методики оцінки. Короткострокові інвестиції частіше оцінюються за справедливою вартістю, оскільки протягом відносно короткого періоду інвестор прагне отримати прибуток від коливань ціни. Довгострокові вкладення, особливо якщо вони куплені з метою отримання грошових потоків до строку погашення або для посилення впливу на підприємство, можуть оцінюватися за амортизованою собівартістю чи МУК.

Вибір методу оцінки фінансових інвестицій – це багатовимірний процес, що базується на аналізі ринкових умов, типу інструменту, ступеня впливу інвестора, мети та тривалості утримання, доступності інформації та нормативних вимог. Оптимальний вибір методу не лише забезпечує точне відображення фінансового стану та результатів діяльності інвестора у звітності, але й підтримує прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Таким чином, ретельний аналіз кожного з наведених чинників є передумовою

ефективного інвестиційного менеджменту та формування стабільної інформаційної бази для подальшого розвитку компанії.

Особливості бухгалтерського обліку фінансових інвестицій за методом участі в капіталі

Фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі (МУК), мають специфічні правила відображення в бухгалтерському обліку. Для таких інвестицій передбачено використання субрахунку 141, на який при первісному визнанні інвестиції зараховуються за собівартістю придбання. Собівартість включає всі витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням, зокрема комісійні винагороди, мита, податки, збори та інші платежі.

На кожну дату балансу балансову вартість фінансових інвестицій переглядають із урахуванням змін у величині власного капіталу об'єкта інвестування. Зміни балансової вартості можуть бути спричинені як змінами в чистому прибутку (збитку) об'єкта інвестування, так і іншими змінами в його власному капіталі.

Відображення змін у бухгалтерському обліку:

1. Зміна через чистий прибуток (збиток):

• Збільшення: на суму частки інвестора в чистому прибутку об'єкта інвестування проводиться запис: Дт 141 – Кт 721 (доходи від інвестицій в асоційовані підприємства) або Кт 723 (доходи від інвестицій у дочірні підприємства).

• Зменшення: на суму частки інвестора в чистому збитку об'єкта інвестування проводиться запис: Дт 961 (втрати від інвестицій в асоційовані підприємства) або Дт 963 (втрати від інвестицій у дочірні підприємства) – Кт 141.

2. Нарахування дивідендів: якщо об'єкт інвестування нараховує дивіденди, їх сума відображається на рахунку Дт 373 (розрахунки за нарахованими доходами), а не включається до доходів інвестора. Одночасно балансову вартість інвестицій зменшують: Дт 141 – Кт 373.

3. Інші зміни у власному капіталі об'єкта інвестування:

- Збільшення: якщо зміна власного капіталу об’єкта інвестування не пов’язана з чистим прибутком (наприклад, емісійний дохід), на частку інвесторробиться запис: Дт 141 – Кт 41 (капітал у дооцінках), Кт 425 (інший додатковий капітал) або Кт 422 (інший вкладений капітал).
- Зменшення: у разі зменшення власного капіталу (наприклад, викуп акцій об’єктом інвестування), запис проводиться на субрахунках 41, 425 або 422, залежно від характеру зміни. Якщо сума перевищує додатковий капітал, різницю відображають через нерозподілений прибуток або непокритий збиток: Дт 441 (442) – Кт 141.

Зміни балансової вартості інвестицій за МУК коригують лише на ті суми, які не є результатом операцій між інвестором і об’єктом інвестування (п. 12 П(С)БО 12).

У разі, якщо діяльність об’єкта інвестування обмежує передачу коштів інвестору на період більше 12 місяців, застосування МУК може бути обмежено.

Особливості обліку фінансових інвестицій за МУК полягають у ретельному врахуванні змін у власному капіталі об’єкта інвестування та правильному розмежуванні доходів, витрат і балансової вартості інвестицій. Цей метод забезпечує відповідність фінансової звітності реальному економічному становищу інвестиційного об’єкта та дозволяє інтегрувати результати його діяльності в облік інвестора.

Таблиця 3.2. Облік інвестицій за методом участі в капіталі

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Відображено збільшення балансової вартості фінінвестицій за рахунок чистого прибутку	141	721
		721	792
2	Відображено збільшення балансової вартості фінінвестицій за рахунок збільшення капіталу в дооцінках основних засобів	141	411
3	Відображено зменшення балансової вартості фінінвестицій на дату нарахування дивідендів	373	141

Податковий облік фінансових інвестицій, які обліковуються за методом участі в капіталі (МУК), залежить від статусу підприємства-інвестора (малодохідник або високодохідник) та обраного підходу до визначення податковоприбуткових різниць.

Для суб'єктів господарювання, які відносяться до групи з малими доходами, які не обрали добровільного розрахунку податково прибуткових різниць, податковий облік фінансових інвестицій повністю корелює з бухгалтерським. У таких підприємств фінансовий результат для оподаткування збільшується або зменшується на суму змін балансової вартості фінансових інвестицій, що відображають частку інвестора у зміні чистого прибутку (збитку) об'єкта інвестування. Таким чином, доходи або втрати від участі в капіталі автоматично впливають на об'єкт оподаткування в періоді їх нарахування в бухгалтерському обліку. Водночас інші зміни у власному капіталі об'єкта інвестування, не пов'язані з чистим прибутком або збитком, не впливають на податковий облік.

У високодохідників, а також у малодохідників, які добровільно застосовують податково прибуткові різниці, об'єкт оподаткування визначається з урахуванням коригувань, передбачених Податковим кодексом України (ПКУ). Згідно з пп. 140.4.1 і 140.5.3 ПКУ, фінансовий результат до оподаткування зменшують на суму нарахованих доходів від участі в капіталі інших платників податку на прибуток або платників єдиного податку. Ці суми відображаються в бухгалтерському обліку проводкою Дт 141 – Кт 72. Водночас фінансовий результат збільшують на суму втрат від інвестицій в асоційовані, дочірні та спільні підприємства, що обліковуються за МУК (Дт 96 – Кт 141).

Особливістю податкового обліку є те, що доходи (втрати) від участі в капіталі для високодохідників та добровільних малодохідників не впливають на об'єкт оподаткування. Це означає, що зміни балансової вартості фінансових інвестицій у зв'язку зі зміною чистого прибутку (збитку) об'єкта інвестування залишаються "поза межами" податкового обліку.

Важливо враховувати, що зменшуюча різниця на доходи від участі в капіталі не застосовується, якщо об’єкт інвестування є нерезидентом. Це пов’язано з тим, що нерезиденти не є платниками податку на прибуток в Україні. Однак збільшуючі різниці застосовуються до втрат від участі в капіталі незалежно від резидентського статусу об’єкта інвестування.

Ще однією специфікою є облік дивідендів. Нараховані дивіденди за фінансовими інвестиціями, які обліковуються за МУК, не включаються до бухгалтерських доходів. Відповідно, зменшуюча податковоприбуткова різниця для дивідендів не виникає, що також передбачено пп. 140.4.1 ПКУ.

Податковий облік фінансових інвестицій за МУК має значні відмінності залежно від статусу платника податків та обраної політики щодо податковоприбуткових різниць. Ці особливості необхідно враховувати при формуванні податкових зобов’язань підприємства.

Методи оцінки фінансових інвестицій та їх бухгалтерський облік є важливими інструментами управління інвестиційною діяльністю підприємств. Вибір методу оцінки залежить від типу інвестицій, наявності активного ринку, мети утримання та регуляторних вимог. Основні методи включають оцінку за справедливою вартістю, за собівартістю із зменшенням корисності, за амортизованою собівартістю, а також за методом участі в капіталі (МУК). Кожен із них має свої переваги, обмеження та сферу застосування, що дозволяє обрати найбільш відповідний підхід для конкретного типу інвестицій.

Особливості бухгалтерського обліку інвестицій тісно пов’язані з обраним методом оцінки. У разі використання МУК інвестиції обліковуються на субрахунку 141 із подальшим коригуванням їхньої балансової вартості залежно від змін у власному капіталі об’єкта інвестування. Це дозволяє точно відобразити фінансові результати діяльності інвестора. Водночас бухгалтерський облік враховує зміни як через прибутки та збитки, так і через інші елементи капіталу, забезпечуючи комплексний підхід до відображення інвестицій.

Методи оцінки та обліку інвестицій спрямовані на забезпечення точності фінансової звітності, прозорості операцій з інвестиціями та відповідності регуляторним вимогам. Їхнє правильне застосування є основою для ефективного управління інвестиційною діяльністю підприємства.

3.2. Характеристика інвестиційних ризиків

Інвестиційна діяльність, як правило, супроводжується значним спектром ризиків, що виникають під впливом множинних внутрішніх та зовнішніх чинників. Їх ефективне управління є передумовою досягнення планових показників рентабельності, збереження капіталу та забезпечення конкурентоспроможності як окремих проектів, так і бізнесу загалом. У цьому контексті стратегічне та оперативне управління інвестиційними ризиками набуває особливого значення, а якісний бухгалтерський облік постає одним із ключових інструментів, здатних надати необхідну інформаційну базу для виявлення та оцінки загроз, прийняття раціональних рішень і формування ефективних антиризикових заходів. Нижче поданий параграф детально розкриває важливість цих процесів та роль обліку у комплексній системі управління інвестиційними ризиками.

Управління інвестиційними ризиками відіграє вирішальну роль у формуванні стратегічних підходів до реалізації інвестиційних проектів, адже від його ефективності залежить здатність суб’єктів господарювання досягати планових результатів, забезпечувати стійкість фінансових потоків та знижувати потенційні втрати [**Error! Reference source not found.**, 22]. Основою такого управління є комплексний підхід, який охоплює ідентифікацію ризиків, їх аналіз, розробку антиризикових заходів, постійний моніторинг та оцінку ефективності впроваджених стратегій [31, 22]. В кожному з цих етапів бухгалтерський облік виконує надзвичайно важливу

функцію, оскільки саме він надає достовірну, релевантну та своєчасну інформацію про зміни у вартості активів, формування доходів і витрат, а також про інші кількісні параметри, необхідні для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [22].

По-перше, на етапі ідентифікації інвестиційних ризиків бухгалтерські дані слугують відправною точкою для визначення потенційних загроз. Аналіз внутрішніх (структура витрат, рівень платоспроможності, інвестиційний портфель) та зовнішніх (ринкові коливання, податкові зміни, регуляторні норми) факторів неможливий без якісної облікової інформації, яка забезпечує прозорість та системність у виявленні конкретних джерел ризику [31, 44]. По-друге, на етапі аналізу ризиків саме бухгалтерія дозволяє оцінити ймовірність настання несприятливих подій у кількісних показниках та визначити потенційні розміри втрат, пов’язаних з ними [**Error! Reference source not found.**]. Це дає змогу встановити допустимі межі ризику, виходячи зі співставлення можливих втрат та очікуваних вигод від реалізації проекту.

Важливим напрямом є також розробка антиризикових заходів, до яких входять диверсифікація інвестиційного портфеля, страхування, передача ризиків третім сторонам або навіть припинення проекту у разі критичного рівня небезпеки [22]. Ефективність таких дій значною мірою залежить від коректності бухгалтерського відображення операцій, адже це забезпечує можливість контролю за витратами, своєчасне виявлення відхилень від планових показників та оперативне внесення коректив у стратегію інвестування [40]. Далі, постійний моніторинг ризиків підтримується бухгалтерськими інструментами оцінювання фактичних фінансових результатів, порівняння їх з прогнозними показниками та оперативного інформування менеджменту про зміни у фінансовій ситуації [22].

На завершальному етапі оцінки ефективності управління ризиками бухгалтерський облік виступає джерелом об’єктивної інформації для аналізу співвідношення витрат на впровадження заходів і досягнутих результатів, а також для встановлення рівня досягнення стратегічних цілей [44]. Така

інформаційна база дозволяє визначити доцільність і своєчасність застосованих підходів до ризик-менеджменту, покращувати планування інвестиційних проектів у майбутньому та вдосконалювати процедури прийняття управлінських рішень. Отже, комплексне управління інвестиційними ризиками неможливе без якісного бухгалтерського обліку, який не лише надає вихідні дані для аналізу та контролю, а й створює необхідні умови для формування обґрунтованих інвестиційних стратегій, підвищення прозорості операцій та досягнення запланованих результатів у довгостроковій перспективі [13].

Аналізуючи різноманітність підходів до визначення інвестиційного ризику, можна констатувати відсутність єдиного загальноприйнятого тлумачення цього поняття, що відображає багатогранність та складність інвестиційної діяльності. У доступній літературі простежуються декілька концептуальних напрямів розуміння сутності інвестиційного ризику. Зокрема, низка авторів розглядає цю категорію переважно з позиції втрат фінансового характеру. Так, Останкова Л. А. і Шевченко Н. Ю. трактують інвестиційний ризик як ризик недоотримання запланованого прибутку у процесі реалізації проекту [41], а Удалих О. А. наголошує на невизначеності, пов’язаній зі зміною вартості інвестицій наприкінці інвестиційного періоду [45]. Аналогічно Голубєв Д. І. у своїх дослідженнях акцентує увагу на ймовірності виникнення несприятливих фінансових наслідків через втрату очікуваного доходу на інвестиції за умов невизначеного середовища [15]. В усіх цих визначеннях домінує вузький фокус на фінансових аспектах, де інвестиційний ризик ототожнюється з потенційними грошовими втратами чи недосягненням бажаного рівня прибутковості.

Разом із тим, деякі дослідники пропонують більш широкий, комплексний підхід до розуміння інвестиційного ризику, виходячи за межі виключно фінансових втрат. Ризиком інвестиційної діяльності є можливість появи таких умов, що призводять до негативних наслідків для всіх або окремих учасників проекту. Це означає, що у фокусі – не лише кінцеві фінансові результати, але й

інші аспекти проектної діяльності, які можуть відображатися в погіршенні ділової репутації, ускладненні взаємовідносин із контрагентами, формуванні несприятливих умов для подальшої реалізації проектів. Ризик виражається у ймовірності неотримання запланованого ефекту або результату від реалізації проекту. У цьому випадку проект оцінюється не лише за критерієм прибутковості, а й з погляду досягнення визначених цілей, які можуть стосуватися інноваційного розвитку, покращення виробничої інфраструктури, підвищення якості послуг чи продукції тощо.

Такий різнобічний підхід до сутності ризику підкреслює комплексність інвестиційної діяльності: інвестиційні рішення залежать не лише від фінансово-економічних умов, але й від соціальних, організаційних, правових, технологічних та ринкових чинників, котрі можуть вплинути на кінцевий результат. З одного боку, фінансова інтерпретація ризику дозволяє чітко вимірювати потенційні втрати у кількісних показниках, що спрощує процедуру ідентифікації та аналізу загроз. З іншого боку, ширше розуміння ризику – як можливості виникнення несприятливих наслідків для різних учасників та аспектів проекту – відкриває шлях до формування більш гнучких та багатогранних стратегій управління, які враховують не лише втрати, але й недосягнення планових цілей чи негативні іміджеві ефекти.

Застосування комплексного погляду особливо актуальне в умовах сучасної економіки, де інформаційна складова і прозорість даних є визначальними факторами успішності інвестиційних заходів. У цьому контексті бухгалтерський облік виступає фундаментальним елементом інформаційного забезпечення ризик-менеджменту. Завдяки системному збору, класифікації, оцінці та інтерпретації даних про витрати, доходи, рух грошових коштів, стан активів та пасивів, облік надає підґрунтя для кількісного виміру ризиків, незалежно від того, чи вони розглядаються винятково у фінансовому руслі, чи в контексті ширшої проектної діяльності. Ця інформаційна база дозволяє ідентифікувати фактори ризику, оцінювати ймовірність їх настання,

визначати величину потенційних втрат або недосягнутого ефекту, а також розробляти й впроваджувати адекватні антиризикові стратегії.

Різноманіття підходів до визначення поняття «інвестиційний ризик» відображає багатогранність інвестиційних процесів та актуалізує потребу в комплексній системі управління ризиками. Така система, спираючись на дані бухгалтерського обліку та враховуючи як фінансові, так і нефінансові аспекти проектної діяльності, сприяє прийняттю обґрунтованіших, більш збалансованих інвестиційних рішень, мінімізує негативні наслідки, підвищує конкурентоспроможність та забезпечує досягнення запланованих результатів у довгостроковій перспективі.

Рис. 3.1. Чинники виникнення ризиків в інвестиційних проектах

Представлені чинники виникнення ризиків за чотирма ознаками – масштабом впливу, ступенем контрольованості, джерелами та природою виникнення, а також механізмом впливу на інвестиційний проект – відображає системний підхід до управління ризиками у сфері інвестиційної діяльності. Її особливістю є можливість комплексно охопити широкий спектр факторів, що впливають на результати реалізації проектів, водночас даючи змогу

ідентифікувати природу ризиків і виробити більш цілеспрямовані стратегії їх мінімізації.

1. Масштаб впливу (макроризики та мікроризики). Поділ за цією ознакою наголошує на різних рівнях прояву ризикових чинників. Макроризики охоплюють глобальні та національні фактори – економічні кризи, зміни законодавства, політичну нестабільність, які важко спрогнозувати або вплинути на них локальним інвестору. Мікроризики, навпаки, пов'язані з внутрішніми характеристиками проекту чи компанії, такими як ефективність менеджменту, якість ресурсного забезпечення, внутрішні помилки планування. Такий розподіл дозволяє відокремити ризики, що залежать від зовнішнього середовища, від тих, які можна пом'якшити завдяки внутрішнім управлінським рішенням та процесам контролю.

2. Ступінь контрольованості (контрольовані та неконтрольовані чинники). Виділення чинників за ступенем можливості їх контролю чи впливу підкреслює здатність суб'єкта інвестування керувати ризиками. Контрольовані чинники – це ті, на які можна вплинути безпосередньо (наприклад, управління витратами, диверсифікація портфеля, підвищення кваліфікації персоналу). Неконтрольовані чинники – це зовнішні обставини, дії конкурентів, зміни законодавства чи макроекономічні тенденції. Така градація дозволяє менеджменту зосередитися на впровадженні заходів там, де вплив є доцільним та результативним, а також правильно оцінити рівень резервів та страхових механізмів, необхідних для пом'якшення наслідків неконтрольованих загроз.

3. Джерела та природа виникнення (внутрішні й зовнішні, об'єктивні й суб'єктивні). Розмежування чинників на внутрішні та зовнішні допомагає зрозуміти, де зароджується джерело ризику. Внутрішні чинники часто пов'язані з організаційною культурою, системами управління, доступністю ресурсів, кваліфікацією персоналу, якістю управлінського обліку. Зовнішні фактори мають походження у макро- чи мезосередовищі: регуляторні зміни, цінові коливання на ринку, соціально-політичні впливи тощо. Поділ на об'єктивні та суб'єктивні чинники дозволяє виокремити ті, що мають

матеріальну чи економічну основу (наприклад, зростання цін на сировину), від чинників, зумовлених людським фактором, управлінськими помилками або упередженнями. Така деталізація сприяє формуванню цілісної картини походження ризиків та їхніх глибинних причин, що полегшує розробку стратегій управління ними.

4. Механізм впливу на інвестиційний проект (непрямий та прямий вплив). Прямий вплив чинників виражається у безпосередньому впливі на фінансові результати проекту (наприклад, різке зростання ставки податку миттєво збільшує собівартість), тоді як непрямий вплив відбувається опосередковано (наприклад, зміна технологічного стандарту у галузі, що через певний час вимагатиме модернізації обладнання та додаткових інвестицій). Це розрізнення допомагає інвесторам зрозуміти, в яких випадках ризики потребують негайної реакції, а коли – ретельного моніторингу та довгострокового планування.

Визначені ризики надають чітку логіку для структуризації різноманітних факторів, що впливають на інвестиційний процес. Вона дозволяє системно підходити до управління ризиками, адже кожна категорія пропонує різні підходи до ідентифікації, оцінки та мінімізації негативного впливу. Використання такої класифікації:

- Сприяє більш точному визначенню пріоритетів у розробці антиризикових стратегій.
- Допомагає обґрунтовано розподілити ресурси для страхування, хеджування чи запровадження внутрішніх систем контролю.
- Підвищує ефективність планування інвестицій, оскільки інвестор отримує яснішу картину того, які ризики можна пом’якшити, а до яких слід просто адаптуватися.
- Покращує комунікацію з внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами, адже використання стандартизованої класифікації полегшує обговорення можливих загроз і заходів протидії.

Проведений аналіз сутності та ознак інвестиційних ризиків засвідчує багатомірність і комплексність цього поняття, а також підкреслює практичну цінність системної класифікації чинників їх виникнення. Різноманіття підходів до визначення сутності ризику – від вузько фінансових до ширших, що охоплюють стратегічні та операційні аспекти проектної діяльності, – формує підґрунтя для більш гнучкого та всеохопного управління невизначеністю. Запропонований структурований поділ за ступенем контрольованості, масштабом впливу, джерелами і природою виникнення та механізмом впливу дає змогу чіткіше ідентифікувати конкретні типи загроз, визначити джерела їх появи, оцінити можливості впливу на них, а також зрозуміти, як саме вони транслюються в загальні результати інвестиційних проектів.

Такий підхід сприяє підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень, оскільки дозволяє інвесторам і керівникам проектів не просто реагувати на окремі фактори, а формувати системні антиризикові стратегії. Завдяки цьому можна більш обґрунтовано розподіляти ресурси між різними заходами зі зниження негативного впливу ризиків – від страхування чи хеджування до диверсифікації інвестиційного портфеля, впровадження внутрішніх систем контролю, оптимізації бізнес-процесів чи інноваційних технологічних рішень.

Важливо, що систематизований підхід до визначення ризиків надає можливість прогнозувати їхні наслідки, забезпечує більш реалістичне планування та поліпшує комунікацію між учасниками інвестиційного процесу. Коли всі зацікавлені сторони (інвестори, менеджери, аудитори, консультанти) користуються узгодженою термінологією й класифікацією, це знижує ризик неправильних інтерпретацій та непорозумінь, робить процес прийняття рішень більш прозорим та логічним.

Застосування комплексної системи визначення інвестиційних ризиків не лише сприяє глибшому розумінню їхньої природи та джерел, але й створює підґрунтя для побудови ефективної системи ризик-менеджменту. Це, у свою чергу, дозволяє мінімізувати негативні наслідки невизначеності, підвищити

конкурентоспроможність проектів, забезпечити досягнення планових показників ефективності, а також посилити довіру до інвестиційних рішень з боку внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів.

3.3. Класифікація інвестиційних ризиків

У сучасній економічній реальності інвестиційні проекти реалізуються в умовах постійної невизначеності та мінливості, що зумовлює особливу увагу до питань ефективного управління ризиками. Постійний розвиток технологій, активна глобалізація ринків, підвищення рівня конкуренції, зміни у законодавчо-регуляторній базі та динаміка споживчих уподобань створюють неоднозначне середовище, у якому розробка та впровадження інвестиційних рішень перетворюється на складне завдання. Кожен інвестиційний проект, незалежно від його масштабу чи сфери діяльності, стикається з певним набором ризиків, що можуть негативно вплинути на його фінансові результати, строки реалізації, технологічну ефективність та репутаційні позиції.

З огляду на це, питання класифікації ризиків виходить на перший план, оскільки саме систематизація загроз створює базову основу для їх усвідомлення, оцінки та управління. Чітке розуміння типів ризиків, їх походження, можливостей впливу та ступеню контрольованості дозволяє інвесторам, менеджерам проектів та іншим зацікавленим сторонам ретельно планувати превентивні заходи, визначати пріоритетні напрями зменшення негативних наслідків та формувати стратегії адаптації до мінливого середовища. Багатоманітність підходів до класифікації ризиків, наявних у сучасній науковій літературі, свідчить про складність і поліваріантність цього питання. Деякі дослідники ототожнюють ризики інвестиційних проектів із загальними інвестиційними ризиками, інші ж розглядають їх виключно як проектні загрози, тоді як третя група авторів акцентує увагу на розмежуванні ризиків за джерелами походження, приділяючи увагу зовнішньому та внутрішньому середовищам реалізації проекту.

Узгоджена та чітка класифікація ризиків інвестиційних проектів є критичною умовою для побудови системного ризик-менеджменту. Вона не лише сприяє підвищенню якості прийняття управлінських рішень, а й забезпечує методичну основу для використання інструментів мінімізації невизначеності: страхування, хеджування, диверсифікації інвестиційного портфеля, зміни у структурі управління проектом чи навіть перерозподілу ролей між учасниками. Відповідна класифікація надає змогу звернути увагу на різноманітні аспекти діяльності – від технічної складової та фінансової архітектури проекту до його маркетингових перспектив і регуляторних обмежень.

Розгляд існуючих підходів до класифікації ризиків інвестиційних проектів має фундаментальне значення для розуміння природи ризиків, оптимізації процесів їх ідентифікації, оцінки та управління, а зрештою – для підвищення стабільності та ефективності інвестиційних рішень у сучасному складному й динамічному середовищі. У сучасній науковій літературі класифікація ризиків інвестиційного проекту ґрунтується на різних підходах, які відображають багатогранність цього поняття та специфічні умови реалізації проектів.

Підхід ототожнення ризиків інвестиційного проекту з інвестиційними ризиками зосереджується на тому, що ризики, які супроводжують реалізацію інвестиційного проекту, цілком і повністю належать до категорії «інвестиційних ризиків» [38]. Основна увага приділяється питанням отримання або недоотримання очікуваного інвестиційного доходу, змінам вартості капіталу та іншим фінансовим аспектам. Таким чином, ризики розглядаються переважно з погляду впливу на інвестиційну привабливість проекту та його кінцеву рентабельність.

Ототожнення ризиків виключно з проектними ризиками інвестиційного проекту, де ризики розглядаються не стільки як явище суто інвестиційного характеру, скільки у контексті розробки та реалізації самого проекту [28].

Виділяють низку спеціалізованих груп ризиків, пов’язаних із різними аспектами проектної діяльності:

- Техніко-технологічні ризики (помилки у проєктуванні, недоліки обраних технологій, невідповідність обладнання);
- Фінансові ризики (нестабільність фінансових ресурсів, валютні коливання, проблеми з ліквідністю);
- Маркетингові ризики (коливання попиту, зміни у споживчих вподобаннях, поява конкурентів);
- Соціальні та політичні ризики (нестабільність соціального середовища, політичні рішення, що впливають на регулювання галузі);
- Юридичні ризики (зміни у нормативно-правовій базі, ускладнення процедури дозволів та ліцензування);
- Екологічні ризики (екологічні обмеження, вимоги щодо охорони довкілля);
- Ризики учасників проекту (ненадійність партнерів, недоліки в управлінні ланцюгом постачання);
- Обставини непереборної сили, специфічні та інші ризики, що виникають внаслідок надзвичайних подій.

Така класифікація дозволяє більш детально охопити усі аспекти проектної діяльності, виходячи за межі суто фінансових параметрів та враховуючи широкий спектр факторів впливу.

Підхід класифікації ризиків із врахуванням впливу зовнішнього і внутрішнього середовища робить акцент на умовах, у яких функціонує інвестиційний проект [33]. Ризики поділяються на:

- Зовнішні ризики, які переважно не піддаються управлінню з боку суб’єкта інвестування через їх залежність від макроекономічних, політичних чи регуляторних чинників. При цьому зовнішні ризики можуть бути різною мірою передбачуваними:
- Зовні непередбачувані ризики: чинники, спрогнозувати які вкрай складно або практично неможливо (раптові політичні кризи, стихійні лиха);

- Зовні передбачувані ризики: чинники, щодо яких можна здійснити певні прогнози (тенденції ринкового попиту, очікувані зміни в законодавстві, прогнозовані валютні коливання);
- Внутрішні ризики, які виникають безпосередньо в межах самого проекту та організації (управлінські помилки, технологічні збої, кадрові проблеми тощо). Ці ризики певною мірою піддаються моніторингу, контролю та зниженню шляхом оптимізації внутрішніх процесів, покращення системи управління, планування та контролю якості.

Представлені підходи до класифікації ризиків інвестиційних проектів демонструють різні фокуси уваги: від виключно інвестиційно-фінансових аспектів до комплексного охоплення всіх стадій та складових реалізації проекту, а також від суто внутрішніх управлінських проблем до макроекономічного та інституційного контексту. Використання таких класифікацій дозволяє сформувати більш чітку картину ризикового профілю проекту, допомагає визначити пріоритетні напрями для впровадження антиризикових заходів та, зрештою, підвищує ймовірність успішної реалізації інвестиційних ініціатив.

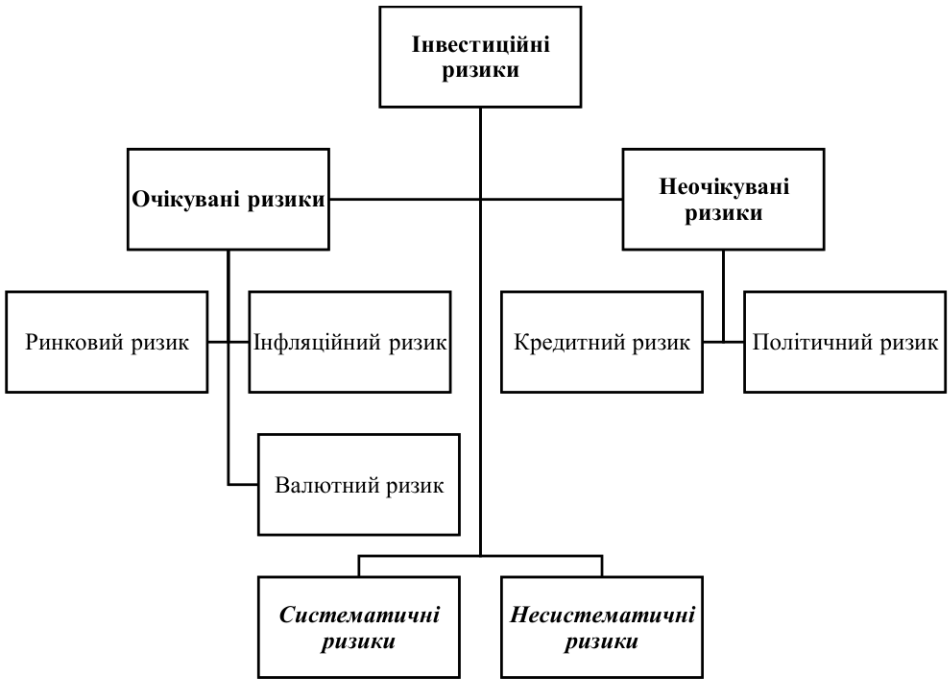

Рис. 3.2. Класифікація інвестиційних ризиків

Запропонована класифікація інвестиційних ризиків базується на розмежуванні ризиків за ступенем їх передбачуваності, а також за характером їх впливу та можливістю диверсифікації. Основна ідея полягає в поділі всіх інвестиційних ризиків на дві великі групи – очікувані та неочікувані, – що відображає різний рівень прогнозованості та контрольованості відповідних загроз.

Очікувані ризики – це такі загрози, настання яких інвестор може передбачити з певною ймовірністю на основі аналізу існуючих ринкових тенденцій, макроекономічних індикаторів, історичних даних та професійних прогнозів. Як правило, ці ризики закладаються у стратегію, враховуються при формуванні інвестиційного портфеля та прораховуються у фінансових моделях проекту. До очікуваних ризиків належать:

- Ринковий ризик – пов’язаний зі зміною ринкової кон’юнктури, коливанням цін на активи, динамікою попиту і пропозиції. Його джерелом можуть бути економічні цикли, зміни настроїв інвесторів, вплив глобальних фінансових новин.
- Інфляційний ризик – зумовлений зростанням загального рівня цін, що призводить до знецінення грошових коштів. Цей ризик чітко пов’язаний із макроекономічною політикою держав, грошово-кредитною політикою центральних банків та загальною економічною ситуацією.
- Валютний ризик – виникає у випадках, коли інвестиції номіновані у різних валютах. Коливання обмінних курсів безпосередньо впливає на вартість інвестицій у національній валюті інвестора. Валютний ризик очікуваний, оскільки валютні тренди можна частково прогнозувати, використовуючи аналітику, макроекономічні індикатори та монетарну політику центральних банків.

Таким чином, очікувані ризики є об’єктом ретельного планування: інвестор може заздалегідь оцінити ймовірність їх настання та закласти відповідні коригування в інвестиційній стратегії. Наприклад, для зменшення

валютного ризику можна використати хеджування, а для компенсації інфляційного та ринкового ризику – обирати ті активи, які чутливі до економічного циклу менше за інші або інвестувати у диверсифіковані портфелі.

Неочікувані ризики – це загрози, появу яких складно або майже неможливо спрогнозувати заздалегідь. Вони часто виникають раптово, без чітких передумов, і можуть мати суттєвий негативний вплив на інвестиційні результати. До неочікуваних ризиків належать:

- Кредитний ризик пов'язаний з неспроможністю боржника виконати свої фінансові зобов'язання. Хоча кредитні рейтинги та аналітика можуть частково знизити цей ризик, ситуації неплатоспроможності можуть статися зненацька через внутрішні кризи в компанії або неочікувані зовнішні впливи.
- Політичний ризик стосується нестабільності політичного середовища, змін у законодавстві, націоналізації активів, конфіскацій, зовнішньополітичних конфліктів, введення санкцій та інших подій, що впливають на можливість нормальної реалізації інвестицій. Такі ризики часто важко спрогнозувати, оскільки вони залежать від геополітичної обстановки, непередбачуваності дій урядів, суспільних заворушень та інших факторів.

Неочікувані ризики можуть бути особливо руйнівними, оскільки інвестор не завжди має механізми для повного їх врахування у своїй моделі прийняття рішень. Часто для пом'якшення наслідків неочікуваних ризиків використовують страхування, створюють резервні фонди, впроваджують механізми оперативної реструктуризації проекту або обирають інвестиції у юрисдикціях з більш прогнозованими правовими системами та політичним середовищем.

Чіткий поділ на очікувані та неочікувані ризики дозволяє швидко орієнтуватися в природі загроз. Якщо очікувані ризики піддаються аналізу та прорахунку, то неочікувані потребують створення «подушки безпеки» та наявності планів дій на випадок форс-мажорних обставин. Для очікуваних

ризиків ефективними є інструменти превентивного характеру: диверсифікація, хеджування, страхування певного типу ризиків, фінансовий аналіз та прогнозування. Для неочікуваних – акцент робиться на гнучкості управління, створенні резервів, забезпеченні альтернативних шляхів фінансування, формуванні антикризових штабів та комунікаційних стратегій. Систематичні ризики належать до глобального рівня (макроекономіка, загальні ринкові тенденції), а несистематичні пов'язані з мікрорівнем (конкретні компанії, окремі інвестиційні інструменти). Це дозволяє поєднати макроекономічний та мікроекономічний аналіз, сформувати цілісне уявлення про ризикове середовище.

Систематичні ризики притаманні всьому ринку або економіці загалом. Наприклад, ринковий та інфляційний ризики належать до систематичних, адже вони впливають на широке коло активів і не можуть бути повністю усунені шляхом диверсифікації портфеля. Інвестор не може уникнути цього впливу, оскільки він пов'язаний із загальними макроекономічними чи ринковими умовами.

Несистематичні ризики мають відношення до окремої компанії, галузі чи конкретного виду активів. Їх можливо суттєво знизити завдяки диверсифікації – розподіленню інвестицій між різними підприємствами, секторами, інструментами. Несистематичні ризики частково пов'язані з внутрішньою ефективністю компанії, її менеджментом, конкурентними перевагами, фінансовою стабільністю, якістю корпоративного управління тощо.

Запропонована класифікація логічно вбудовується у процес прийняття інвестиційних рішень. Спочатку інвестор оцінює загальну ринкову ситуацію (систематичні очікувані ризики), потім досліджує специфіку окремих активів (несистематичні очікувані ризики) та аналізує потенційний вплив малоймовірних, але значних за наслідками подій (неочікувані ризики).

Представлена класифікація інвестиційних ризиків дозволяє структурувати інформацію про потенційні загрози, підвищує прозорість аналітичного процесу, сприяє більш обґрунтованому вибору антиризикових

стратегій та інструментів управління. Вона є важливою складовою системи ризик-менеджменту, яка допомагає інвесторам та менеджерам проектів приймати більш зважені рішення та мінімізувати негативні наслідки невизначеності, що неминуче супроводжує інвестиційну діяльність.

Бухгалтерський облік та фінансова звітність виступають одними з основних джерел формування надійної, систематизованої та верифікованої інформаційної бази для прийняття управлінських рішень в інвестиційній діяльності. Їх роль у виявленні інвестиційних ризиків важко переоцінити, оскільки саме завдяки якісно організованому обліку й відповідному відображенню господарських операцій у звітності можна ідентифікувати проблемні аспекти та фактори невизначеності, що можуть негативно вплинути на дохідність і стабільність інвестиційних проектів. До основних корисних аспектів бухгалтерського обліку й звітності у виявленні інвестиційних ризиків належать:

Бухгалтерський облік базується на принципах документальності, повноти та достовірності. Це означає, що усі господарські операції, зокрема ті, що пов’язані з інвестиційними проектами (закупівля обладнання, витрати на R&D, операційні та капітальні витрати, надходження коштів від інвестицій), мають бути відображені коректно й повно. Завдяки цьому інвестори та менеджери отримують комплексну картину фінансового стану підприємства та розуміють, де потенційно можуть виникати проблеми (надмірне зростання затрат, непередбачувані втрати, швидке скорочення запасів ліквідності тощо).

Регулярна підготовка фінансової звітності (балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, приміток до звітності) надає можливість відстежувати динаміку ключових показників (рентабельність, ліквідність, оборотність активів, рівень заборгованості) у часі. Виявлення відхилень від планових значень чи прогнозів може сигналізувати про появу ризиків: зниження маржі, проблеми з оборотним капіталом, нестабільність фінансових потоків, збільшення кредитного навантаження або ймовірність

дефолту зобов’язань. Таким чином, облік та звітність дозволяють своєчасно зафіксувати негативні тренди й проаналізувати їх причини.

Згідно з принципами обліку, активи та зобов’язання підприємства оцінюються за певними стандартами (наприклад, МСФЗ або локальними стандартами бухгалтерського обліку). Це дозволяє побачити реальну вартість інвестованих ресурсів та проконтролювати ступінь їх знецінення. Зокрема, якщо у фінансовій звітності виявляється різке падіння вартості певних груп активів або надмірне збільшення зобов’язань, це може свідчити про потенційні ризики, пов’язані з конкретними напрямами інвестування, проектами або контрагентами.

За допомогою аналізу облікових даних можна оцінити можливості підприємства виконувати свої фінансові зобов’язання, сплачувати кредити та проценти, розраховуватися з постачальниками та працівниками. Якщо з фінансової звітності видно, що поточна або майбутня платоспроможність перебуває під загрозою, це сигналізує про фінансовий ризик для інвестора. Таким чином, бухгалтерський облік відіграє роль «маркеру» стійкості підприємства в умовах невизначеності.

Внесення даних до облікових регістрів за уніфікованими стандартами робить інформацію порівняльною у просторі (між різними підприємствами, галузями, країнами) та часі (ретроспективний аналіз). Це дає змогу інвестору оцінити ризиковість вкладень не лише у відриві, а й порівняно з альтернативами: якість фінансових позицій, динаміку показників та вплив макросередовища. Завдяки такому порівнянню можна визначити, які інвестиційні можливості мають нижчу ризиковість або де існують потенційні «вузькі місця», що потребують додаткових заходів захисту.

Якісний бухгалтерський облік дозволяє вчасно фіксувати будь-які зміни у фінансовому становищі підприємства. Якщо у процесі регулярного аналізу звітності виявляються ознаки збільшення витрат, зниження прибутків, проблеми зі своєчасним отриманням платежів від дебіторів чи нестабільність у розрахунках із кредиторами, це дозволяє на ранніх стадіях зрозуміти

масштаб та характер загроз, а отже, прийняти превентивні заходи для мінімізації негативних наслідків.

Отже, бухгалтерський облік та звітність виступають інструментом, який дозволяє детально моніторити фінансовий стан та результати діяльності, формувати масив достовірних даних для аналізу і прогнозування. Завдяки цьому інвестори та менеджери отримують змогу виявляти інвестиційні ризики до того, як вони переростуть у значні втрати, та більш аргументовано формувати стратегії захисту та мінімізації ризиків.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі було проведено всебічний аналіз методів оцінки фінансових інвестицій та їхнього впливу на облік і управління інвестиційними ризиками. Досліджено основні підходи до оцінки фінансових інвестицій, серед яких справедлива вартість, амортизована собівартість, метод участі в капіталі та первісна собівартість із коригуванням на зменшення корисності. Вибір методу залежить від характеристик фінансового інструменту, ринкових умов і нормативно-правових вимог. Особливу увагу було приділено методу участі в капіталі, який забезпечує точне відображення результатів діяльності інвестора у фінансовій звітності. Описано механізми обліку, зокрема зміни балансової вартості інвестицій залежно від прибутків чи збитків об’єкта інвестування, а також вплив інших елементів власного капіталу. Також було проаналізовано ризики, які супроводжують інвестиційну діяльність. Визначено основні чинники, що впливають на ризиковість інвестицій, і запропоновано їх класифікацію. Зазначено важливість врахування як очікуваних, так і неочікуваних ризиків у процесі прийняття управлінських рішень.

В дослідженні визначено роль бухгалтерського обліку у виборі оптимальних методів оцінки фінансових інвестицій, моніторингу інвестиційних ризиків і забезпеченні прозорості фінансової звітності. Це

створює підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і мінімізації впливу невизначеності на інвестиційну діяльність.

РОЗДІЛ 4. ПІДГОТОВКА ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БУХГАЛТЕРІВ

4.1. Навчання та розвиток професійної компетентності

Освіта є фундаментом професійної підготовки бухгалтерів, надаючи структуровану основу для здобуття необхідних знань, навичок і цінностей. Академічні програми, розроблені відповідно до міжнародних та національних стандартів, забезпечують комплексний підхід до формування професійної компетентності. Вони спрямовані на засвоєння технічних аспектів бухгалтерського обліку, розуміння контекстів професійної діяльності, а також розвиток критичного мислення та аналітичних здібностей.

Однією з ключових складових освіти є вивчення технічних аспектів бухгалтерського обліку. Студенти отримують знання про підготовку та аналіз фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів, вивчають основи аудиторської діяльності, зокрема методи аналізу й оцінки ризиків, та засвоюють принципи оподаткування і управлінського обліку. Ці знання формують базу для виконання професійних обов’язків бухгалтера, таких як підготовка звітності, аналіз фінансових показників і забезпечення відповідності регуляторним вимогам.

Крім технічних аспектів, академічні програми зосереджені на формуванні розуміння економічного, регуляторного та етичного контекстів. Студенти отримують знання про макро- та мікроекономічні чинники, які впливають на діяльність бізнесу, вивчають правові норми, що регулюють бухгалтерський облік і аудит, а також засвоюють етичні принципи, що визначають професійну поведінку. Це дозволяє майбутнім фахівцям адаптувати свої знання до реальних умов роботи.

Освіта також сприяє розвитку критичного мислення та аналітичних навичок. Студенти вчаться аналізувати складні фінансові ситуації, знаходити ефективні рішення та оцінювати ризики. Важливу роль відіграє використання сучасних інструментів і методів обробки даних, що дозволяє працювати з великими обсягами інформації. Такі навички дають змогу майбутнім бухгалтерам приймати обґрунтовані рішення, які сприяють довгостроковому успіху організацій.

Академічна освіта є ключовим етапом підготовки бухгалтерів, адже вона формує основу для подальшого професійного розвитку. Завдяки систематичному та комплексному підходу студенти не лише здобувають технічні знання, але й розвивають здатність ефективно адаптуватися до змін, дотримуватися етичних принципів і робити внесок у сталий розвиток як своїх організацій, так і суспільства в цілому.

Вивчення технічних аспектів бухгалтерського обліку є ключовим напрямом академічної підготовки майбутніх фахівців. Цей компонент освіти забезпечує студентів знаннями та навичками, необхідними для виконання основних функцій у професійній діяльності, таких як підготовка фінансових звітів, аудит, оподаткування та управлінський облік.

Фінансова звітність є фундаментальною складовою бухгалтерського обліку. Студенти навчаються підготовці та аналізу фінансових звітів відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS) або національних стандартів, що діють у їхніх країнах. Це охоплює складання балансових звітів, звітів про прибутки та збитки, звітів про грошові потоки, а також інших елементів фінансової звітності. Засвоєння цих навичок дозволяє майбутнім бухгалтерам забезпечувати прозорість та достовірність фінансових даних, що є основою для прийняття управлінських і стратегічних рішень.

Аудит є ще однією важливою складовою технічних знань. Студенти вивчають основи перевірки фінансової звітності, включаючи методи аналізу, оцінки ризиків та підготовки аудиторських висновків. Навички виявлення помилок або шахрайства у фінансовій звітності, а також здатність оцінювати

ефективність внутрішнього контролю є необхідними для забезпечення відповідності фінансової діяльності компанії регуляторним вимогам і стандартам.

Оподаткування є ще одним критично важливим аспектом технічної підготовки. Студенти знайомляться з податковим законодавством та правилами, що впливають на бухгалтерський облік, а також вчаться складати податкову документацію. Це дозволяє бухгалтерам мінімізувати податкові ризики для організацій та забезпечувати відповідність їхньої діяльності чинному законодавству.

Управлінський облік є інструментом підтримки прийняття ефективних рішень в організаціях. Студенти вивчають методи розробки бюджетів, аналізу витрат і доходів, а також підтримки управлінських процесів. Ці знання допомагають бухгалтерам надавати точні та релевантні дані для планування, контролю та оцінки ефективності діяльності організації.

Загалом, технічні аспекти бухгалтерського обліку забезпечують студентів базовими і спеціалізованими знаннями, необхідними для виконання ключових професійних завдань. Вони формують основу для впевненого й ефективного функціонування бухгалтерів у сучасному бізнес-середовищі.

Практичний досвід є одним із найважливіших компонентів професійного розвитку, оскільки забезпечує майбутнім бухгалтерам можливість безпосередньо залучатися до професійної діяльності. Цей етап дозволяє студентам і молодим фахівцям перенести теоретичні знання та навички, отримані під час навчання, у реальні умови роботи, розвиваючи професійну компетентність і адаптивність.

Участь у виконанні завдань, що вимагають застосування технічних знань і професійних навичок, є ключовою частиною практичного досвіду. Наприклад, фахівці можуть бути залучені до підготовки фінансової звітності, аналізу управлінських показників, складання податкової документації чи проведення аудиторських перевірок. Такі завдання дозволяють закріпити

технічну компетентність та водночас розвинути навички комунікації, командної роботи та ефективного управління часом.

Практичний досвід також передбачає вирішення реальних проблем, які виникають у процесі професійної діяльності. Це можуть бути складні ситуації, пов'язані з нетиповими фінансовими операціями, виявленням ризиків чи адаптацією до змін у законодавстві. Робота над такими завданнями сприяє розвитку критичного мислення, здатності аналізувати ситуацію, знаходити оптимальні рішення та враховувати можливі наслідки своїх дій.

Оцінка ефективності своєї роботи через зворотний зв'язок від керівників і колег є важливим елементом практичного досвіду. Регулярний зворотний зв'язок дозволяє ідентифікувати сильні сторони та області, що потребують вдосконалення. Це допомагає молодим фахівцям краще розуміти очікування роботодавців, підвищувати рівень своєї компетентності та уникати повторення помилок.

Робота в реальних умовах дає змогу майбутнім бухгалтерам краще зрозуміти специфіку своєї професії, включаючи характер завдань, обсяги відповідальності та важливість дотримання етичних стандартів. Це сприяє формуванню професійної впевненості, здатності приймати обґрунтовані рішення та адаптуватися до динамічних змін у бізнес-середовищі.

Практичний досвід забезпечує цінний зв'язок між теоретичною підготовкою та реальними вимогами професії. Він є критично важливим для розвитку компетентного, відповідального та адаптивного фахівця, готового до викликів сучасної бухгалтерської діяльності.

Неформальне навчання є важливим доповненням до формальних освітніх програм і практичного досвіду, оскільки воно сприяє безперервному розвитку професійних компетенцій та особистісному зростанню. Цей тип навчання забезпечує гнучкість і індивідуальний підхід до вдосконалення знань і навичок, дозволяючи бухгалтерам залишатися конкурентоспроможними в умовах динамічного професійного середовища.

Менторство відіграє ключову роль у неформальному навчанні, забезпечуючи молодим спеціалістам доступ до досвіду й знань старших колег. Ментори надають підтримку, спрямовують у вирішенні професійних завдань, допомагають формувати кар'єрні цілі та долати виклики. Така співпраця дозволяє молодим фахівцям швидше адаптуватися до професійного середовища, засвоювати кращі практики та уникати поширених помилок.

Самостійне навчання є ще одним важливим аспектом неформальної освіти. Воно включає читання спеціалізованої літератури, участь у вебінарах, онлайнових курсах і професійних форумах. Такий підхід дозволяє фахівцям залишатися в курсі нових тенденцій у професії, таких як зміни в законодавстві, розвиток цифрових інструментів чи впровадження інновацій у бухгалтерський облік. Самостійне навчання стимулює розвиток навичок самодисципліни, критичного мислення та здатності до саморефлексії.

Рефлексія, або аналіз власного досвіду, є важливим елементом неформального навчання. Фахівці аналізують свої досягнення та помилки, шукають способи вдосконалення й визначають напрями подальшого розвитку. Рефлексія сприяє глибшому розумінню власних сильних і слабких сторін, що дозволяє ефективніше використовувати свої ресурси та орієнтуватися на вдосконалення професійних компетенцій.

Неформальне навчання сприяє адаптації до змін у професії, зокрема до нових технологій, стандартів і регуляторних вимог. Воно дозволяє бухгалтерам впроваджувати нові практики, розширювати свою роль у бізнесі та підвищувати свою цінність як стратегічних партнерів організацій. Завдяки гнучкості та індивідуальному підходу, неформальне навчання підтримує сталий розвиток професійної компетентності й сприяє довготривалому успіху в професійній діяльності.

Для ефективної професійної діяльності бухгалтера важливе не лише володіння технічними знаннями, але й розуміння ширших контекстів, у яких функціонує професія. Академічні програми спрямовані на те, щоб навчити студентів враховувати економічні, регуляторні та етичні аспекти, які

визначають сучасну бухгалтерську практику. Ці знання дозволяють майбутнім фахівцям краще адаптуватися до складного і динамічного середовища бізнесу.

Економічні знання є ключовим елементом розуміння професійного контексту. Студенти вивчають основи ринкової економіки, а також макро- та мікроекономічні фактори, що впливають на діяльність організацій. Наприклад, зміни в глобальних ринках, коливання валютних курсів, рівень інфляції або державна політика можуть суттєво вплинути на фінансову стабільність компаній. Знання економічних принципів дозволяє бухгалтерам аналізувати ці явища та їх вплив на фінансовий стан організацій, підтримуючи прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Регуляторні аспекти відіграють важливу роль у визначенні правил і норм, які регулюють бухгалтерську професію. Студенти знайомляться з правовими актами, що регулюють облік, аудит і оподаткування, а також вивчають міжнародні стандарти, такі як Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS). Це дозволяє майбутнім бухгалтерам працювати в межах нормативно-правового поля, дотримуватися вимог законодавства та забезпечувати відповідність своєї роботи регуляторним стандартам. Уміння орієнтуватися у правових аспектах професії є важливим для зниження ризиків і захисту інтересів компанії.

Етичні принципи є основою професійної поведінки бухгалтера. Студенти засвоюють цінності, такі як чесність, об’єктивність, конфіденційність і відповідальність, які допомагають підтримувати довіру до професії та сприяють прийняттю обґрунтованих рішень. Дотримання етичних стандартів є критично важливим у сучасному бізнес-середовищі, де репутація організацій залежить від прозорості та відповідальності фінансової звітності. Усвідомлення етичних принципів дозволяє бухгалтерам приймати рішення, які враховують інтереси як компаній, так і суспільства в цілому.

Загалом, розуміння економічних, регуляторних та етичних контекстів формує здатність студентів адаптуватися до різноманітних умов роботи. Це забезпечує всебічний підхід до виконання професійних обов’язків, допомагає

мінімізувати ризики, приймати стратегічні рішення та підтримувати довіру до бухгалтерської професії. Такий інтегрований підхід сприяє формуванню компетентних і відповідальних фахівців, здатних успішно працювати в умовах сучасного бізнес-середовища.

4.2. Застосування кейс-методу при вивченні обліку інвестицій

Кейс-метод, як інтерактивний підхід до навчання, має значну педагогічну цінність, оскільки сприяє розвитку широкого спектра компетенцій, необхідних для професійного та особистісного зростання студентів. Його педагогічна складова полягає у створенні умов для активного навчання, що базується на аналізі реальних або змодельованих ситуацій. Цей підхід забезпечує інтеграцію теоретичних знань із практичним застосуванням, стимулює критичне мислення та сприяє формуванню ключових навичок для ефективної професійної діяльності.

Кейс-метод сприяє активному залученню студентів у навчальний процес. Замість пасивного сприйняття інформації студенти аналізують реальні проблеми, формулюють власні рішення та обґрунтовують їх. Це допомагає розвивати критичне мислення, аналітичні здібності та здатність до самостійного прийняття рішень. Також метод стимулює творчий підхід до вирішення проблем, що особливо важливо в сучасному динамічному бізнес-середовищі.

Важливим аспектом педагогічної складової кейс-методу є розвиток комунікативних навичок. Під час роботи з кейсами студенти часто обговорюють свої ідеї в групах, представляють результати аналізу та відповідають на запитання викладача або одногрупників. Це формує вміння аргументовано висловлювати свою позицію, працювати в команді, приймати конструктивну критику та співпрацювати для досягнення спільних цілей.

Кейс-метод також сприяє інтеграції знань із різних дисциплін. Виконання кейсових завдань часто вимагає застосування міждисциплінарного підходу, що дозволяє студентам побачити зв'язок між теоретичними концепціями та їхньою практичною реалізацією. Це забезпечує цілісне сприйняття професійної діяльності та підготовку до вирішення комплексних задач.

Ще однією педагогічною перевагою кейс-методу є його здатність розвивати емоційний інтелект. Робота з кейсами, які імітують реальні бізнес-ситуації, сприяє розвитку емпатії, здатності враховувати різні точки зору та адаптуватися до змінних обставин. Це особливо важливо для професій, де потрібна висока відповідальність і здатність працювати в стресових умовах.

Застосування кейс-методу дозволяє викладачам використовувати студентський досвід і знання як базу для подальшого навчання. Вони не лише передають знання, але й виконують роль фасилітаторів, які спрямовують студентів до самостійного пошуку рішень. Це стимулює розвиток автономії у навчанні, готує студентів до реальних викликів професійного середовища та сприяє формуванню компетентного, відповідального й адаптивного фахівця.

Педагогічна складова кейс-методу полягає у стимулюванні інтерактивного навчання, розвитку критичного мислення, міждисциплінарного підходу, комунікації та практичної компетентності, що робить його ефективним інструментом у підготовці професіоналів.

Мета цього завдання полягає у формуванні практичних навичок з обліку інвестицій відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Студенти вчаться класифікувати, оцінювати та обліковувати інвестиції у різні активи, застосовувати знання стандартів IFRS 9 "Фінансові інструменти" та IAS 28 "Інвестиції в асоційовані компанії" у практичних ситуаціях. Завдання спрямоване на розвиток здатності аналізувати фінансову інформацію, приймати обґрунтовані рішення, оцінювати вплив облікових підходів на фінансову звітність компанії та розуміти ризики, пов'язані з інвестиційною діяльністю.

Завдання корисне тим, що дозволяє студентам поєднувати теоретичні знання з практикою, працювати з реалістичними сценаріями й отримувати досвід, необхідний для професійної діяльності. Кейсовий підхід сприяє розвитку аналітичних здібностей, глибшому розумінню стандартів МСФЗ та навичкам роботи з різними видами інвестицій, такими як акції, облігації, асоційовані компанії чи венчурний капітал. Завдання також спонукає до розгляду стратегічних питань, включаючи оцінку ризиків і впливу рішень на фінансові показники компанії. Це сприяє формуванню критичного мислення, навичок адаптації до змін і здатності до прийняття зважених рішень.

Завдання дає студентам змогу підготуватися до роботи в міжнародному середовищі, оскільки використання МСФЗ є основою глобальної бухгалтерської практики. Виконання завдання в групах або самостійно розвиває не лише технічні знання, але й міжособистісні та організаційні навички, що є важливими для роботи у професійних командах. Таким чином, завдання забезпечує всебічну підготовку до викликів сучасної бухгалтерської професії.

Вхідні дані: компанія “ІнвестПлюс”, що займається інвестиційною діяльністю, протягом року здійснила кілька значних інвестицій у різні активи. Станом на кінець звітного періоду бухгалтер компанії повинен підготувати фінансову звітність, яка відображає ці інвестиції відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS). Однак виникли певні складнощі з класифікацією, оцінкою та відображенням інвестицій у звітності.

1. Інвестиція 1: Компанія придбала 10% акцій публічної корпорації “ТехноПро”. Вартість акцій на момент придбання становила 5 млн грн. На кінець року ринкова вартість цих акцій зросла до 5,5 млн грн.

2. Інвестиція 2: Компанія вклала кошти у 20% частку в приватній компанії “АгроЛенд”. Інвестиція була здійснена з метою отримання значного впливу на операції компанії. Початкова вартість інвестиції становила 8 млн грн. Протягом року “АгроЛенд” отримала чистий прибуток у розмірі 2 млн грн.

3. Інвестиція 3: Компанія придбала державні облігації на суму 3 млн грн. Ці облігації мають фіксовану ставку доходу 8% річних і погашення через 5 років.

4. Інвестиція 4: Компанія інвестувала 1 млн грн у венчурний фонд, де отримання доходів залежить від успішності стартапів, у які фонд вкладає кошти. Поточна ринкова оцінка цієї інвестиції становить 1,2 млн грн.

Завдання для студентів:

1. Класифікуйте кожну інвестицію відповідно до вимог IFRS 9 “Фінансові інструменти” та IAS 28 “Інвестиції в асоційовані компанії”, обґрунтуйте свій вибір.

2. Визначте, як кожна інвестиція має бути оцінена на кінець звітного періоду (за справедливою вартістю, амортизованою собівартістю тощо).

3. Підготуйте бухгалтерські проведення для відображення кожної інвестиції у фінансовій звітності компанії на кінець року.

4. Дайте рекомендації бухгалтеру щодо подальшого обліку інвестицій, якщо в наступному році компанія планує збільшити частку в “ТехноПро” до 25%.

Питання для обговорення:

1. Які ризики виникають при обліку інвестицій за справедливою вартістю? Як компанія може мінімізувати ці ризики?

2. Як облік інвестицій впливає на фінансові показники компанії, такі як прибуток, ліквідність і стабільність?

3. Як має змінитися облік інвестицій у “АгроЛенд”, якщо компанія отримає контроль над цією організацією?

Очікувані результати:

- Розуміння класифікації та оцінки інвестицій відповідно до МСФЗ.
- Розвиток навичок підготовки бухгалтерських проведень для різних типів інвестицій.
- Формування здатності аналізувати вплив бухгалтерського обліку на фінансову звітність і прийняття управлінських рішень.

Очікувані результати кейс-методу

Застосування кейс-методу у навчанні бухгалтерського обліку інвестицій сприяє досягненню низки освітніх і професійних результатів. По-перше, цей підхід дозволяє студентам практично застосовувати теоретичні знання в реальних або змодельованих умовах. Зокрема, він забезпечує засвоєння класифікації, оцінки та обліку інвестицій відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), зокрема IFRS 9 та IAS 28. Це поглиблює розуміння стандартів і формує здатність інтегрувати їх у професійну діяльність.

Кейс-метод сприяє розвитку аналітичного мислення, оскільки студенти аналізують фінансові ситуації, ідентифікують проблеми й розробляють обґрунтовані рішення. Учасники завдань набувають здатності оцінювати вплив облікових підходів на фінансову звітність і ключові показники компанії. Такий підхід також підвищує компетенцію у прийнятті рішень в умовах невизначеності, оскільки студенти враховують не лише технічні, але й етичні аспекти.

Значна увага приділяється формуванню комунікативних навичок, особливо в умовах групової роботи. У процесі виконання завдань студенти навчаються ефективно презентувати свої ідеї, обговорювати рішення у команді та відповідати на запитання. Це підвищує їхню здатність працювати у професійних колективах, що є важливим у сучасному бізнес-середовищі.

Кейс-метод забезпечує глибше розуміння впливу облікових рішень на фінансовий стан компанії, зокрема на показники прибутковості, ліквідності та стабільності. Це розширює стратегічне бачення студентів та їхню здатність приймати зважені управлінські рішення. Крім того, аналіз реальних сценаріїв формує критичний підхід до оцінки ризиків, пов’язаних з інвестиційною діяльністю, і розробки шляхів їх мінімізації.

Додатковим результатом є формування етичної відповідальності, що сприяє усвідомленню ролі бухгалтерів у підтримці довіри до фінансової звітності та забезпеченні прозорості бізнес-процесів. Виконання кейсів готує

студентів до реальних професійних завдань, підвищуючи їхню здатність адаптуватися до змінних умов роботи.

Таким чином, кейс-метод дозволяє інтегрувати технічні знання, аналітичні здібності, етичні принципи та комунікативні навички в єдиний процес навчання. Це сприяє формуванню компетентного, відповідального й адаптивного бухгалтера, готового до викликів сучасного професійного середовища.

Висновок до розділу 4

У четвертому розділі досліджено процес підготовки майбутніх бухгалтерів та розвиток їхньої професійної компетентності в умовах сучасного динамічного середовища. Було встановлено, що освіта є фундаментальною основою формування знань, навичок і цінностей, необхідних для ефективної професійної діяльності. Академічні програми, побудовані на основі міжнародних і національних стандартів, забезпечують комплексний підхід до вивчення технічних аспектів бухгалтерського обліку, економічного та регуляторного контексту, а також етичних принципів. Особливу увагу приділено розвитку критичного мислення та аналітичних навичок студентів, які дозволяють приймати обґрунтовані рішення, аналізувати складні фінансові ситуації та ефективно адаптуватися до змін. Практичний досвід, отриманий у реальних умовах професійної діяльності, сприяє закріпленню теоретичних знань і формуванню навичок роботи в команді, а також підвищенню комунікативних і організаційних здібностей. Розглянуто значення неформального навчання, зокрема самостійного опрацювання матеріалів, участі у вебінарах і менторства, що сприяє постійному вдосконаленню професійних компетенцій. Використання кейс-методу, як інтерактивного підходу до навчання, виявлено ефективним інструментом для інтеграції

теоретичних знань із практичними завданнями, розвитку стратегічного мислення та вивчення реалій сучасного бізнес-середовища.

Підготовка бухгалтерів у сучасних умовах передбачає поєднання традиційної освіти, практичного досвіду та постійного професійного вдосконалення. Це дозволяє формувати компетентних, відповідальних і адаптивних фахівців, які здатні забезпечувати прозорість та надійність фінансової звітності, дотримуючись етичних принципів і адаптуючись до викликів глобальної економіки.

ВИСНОВКИ

Фінансові інвестиції є важливим інструментом довгострокового розвитку підприємств, спрямованим на отримання економічних вигод. Їх сутність полягає у трансформації фінансових ресурсів в активи, які здатні приносити дохід. Класифікація інвестицій за строками, формами активів і цілями використання дозволяє структурувати інвестиційну діяльність і визначати пріоритетні напрями для підприємства. Такий підхід сприяє кращому розумінню процесу інвестування та забезпечує більш точне відображення цих операцій в обліку.

Виявлено, що національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні (П(С)БО) орієнтовані переважно на внутрішні потреби підприємств і податкове регулювання, тоді як міжнародні стандарти (МСФЗ) забезпечують прозорість і порівнянність фінансової звітності на глобальному рівні. Основними розбіжностями є підходи до оцінки активів, рівень розкриття інформації та акцент на економічній сутності операцій. Це створює труднощі для українських підприємств, які працюють у міжнародному бізнес-середовищі, і підкреслює необхідність гармонізації стандартів. Сучасна практика пропонує кілька методів оцінки фінансових інвестицій: справедлива вартість, амортизована собівартість і метод участі в капіталі. Справедлива вартість дозволяє відобразити реальну вартість активів у поточних ринкових умовах, однак її застосування потребує глибшого розуміння ринкових механізмів. Водночас використання первісної собівартості у П(С)БО створює ризик недооцінки активів.

Відповідно до міжнародних стандартів, інвестиції в асоційовані підприємства визнаються, якщо інвестор має значний вплив на об’єкт інвестування, але не контролює його. Для дочірніх підприємств передбачено повний контроль, що вимагає консолідації звітності. Розмежування цих категорій є критично важливим для забезпечення достовірності фінансової звітності.

Метод участі в капіталі дозволяє враховувати зміни у власному капіталі об'єкта інвестування, що забезпечує адекватне відображення результатів його діяльності у фінансовій звітності інвестора. Водночас метод потребує уніфікації облікової політики між сторонами, що може створювати певні труднощі на практиці.

Для забезпечення прозорості звітності важливим є деталізоване розкриття інформації про фінансові інвестиції. Це включає дані про балансову вартість інвестицій, доходи та витрати, пов'язані з ними, а також оцінку пов'язаних ризиків. Високий рівень розкриття сприяє зміцненню довіри інвесторів та ефективності прийняття управлінських рішень.

Вибір методу оцінки залежить від мети утримання активів та специфіки інвестиційної діяльності. Використання справедливої вартості сприяє більш точному відображенню ринкових змін, тоді як амортизована собівартість дозволяє стабільно оцінювати активи за фіксованими показниками. Універсального підходу немає, тому важливо враховувати галузеві та регіональні особливості.

Інвестиційні ризики поділяються на ринкові, операційні, кредитні та регуляторні. Ефективне управління ризиками передбачає їх ідентифікацію, оцінку й розробку стратегій мінімізації, що сприяє зниженню невизначеності та стабільності фінансових результатів підприємства. Методологія оцінки інвестицій має суттєвий вплив на фінансову звітність, оскільки визначає показники активів, зобов'язань і прибутковості. Правильний вибір методу дозволяє забезпечити достовірність звітності, що є важливим для користувачів фінансової інформації.

Впровадження міжнародних стандартів бухгалтерської освіти дозволяє формувати фахівців із високим рівнем компетенцій, які відповідають вимогам сучасного глобального ринку. Особливе значення мають знання стандартів МСФЗ, що дозволяє забезпечити інтеграцію національних підприємств у міжнародну економіку. Практичні підходи до навчання, включаючи кейс-методи та стажування, сприяють формуванню у студентів практичних

навичок, необхідних для вирішення реальних бізнес-задач. Це дозволяє забезпечити адаптацію молодих фахівців до динамічних умов сучасного бізнес-середовища.

Дослідження засвідчило, що ефективне ведення обліку фінансових інвестицій потребує гармонізації національних стандартів із міжнародними, удосконалення методів оцінки інвестицій та забезпечення професійної підготовки бухгалтерів. Виконання цих завдань сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості підприємств, забезпеченню прозорості фінансової звітності та формуванню основ для сталого економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Fouque J.P., Papanicolaou G., Sircar K. R. Derivatives in Financial Markets with Stochastic Volatility, Cambridge University Press. 2000.

2. Hall J. (1995). In Search of Civil Society. Civil Society: Theory, History, Comparison. Cambridge: Polity Press.

3. How Blockchain is enabling the new era of digital financial investmentshttps": веб-сайт. URL: //www. entrepreneur. com/article/305378

4. Hull J. C. Options, Futures and Other Derivatives. Prentice Hall, 2000. 30. Spoke M., Steele S. How Blockchain tech will change auditing for good": URL:https://www.coindesk.com/ blockchains-and-the-future-of-audit/

5. Jackwerth J., Rubenstein M. Recovering Probability Distributions from Option Prices. Journal of finance. 1996. Vol. 51, No. 5.

6. Kendall M. The analysis of economic time series: Part I, Prices. Journal of the Royal Statistical Society. 1953. Vol. 96. P. 11–25.

7. Ross S. Information and volatility: the no-arbitrage martingale approach to timing and resolution irrelevancy. Journal of Finance. 1989. Vol. 44, No. 1. P. 1–17.

8. Бендиків М.А. Економічна безпека промислового підприємства в умовах кризового розвитку: навч. посібник. Київ, 2000. 23с.

9. Бондар М. І. Концепція вдосконалення обліку капітальних інвестицій. Облік і фінанси АПК. 2007. Вип. 12. 230-234 с. URL: http://magazine.faaf.org.ua/koncepciya-vdoskonalennya-obliku-kapitalnih-investiciy.html

10. Бондар М. І. Концепція вдосконалення обліку капітальних інвестицій. Облік і фінанси АПК. 2007. Вип. 12. 230-234 с. URL: http://magazine.faaf.org.ua/koncepciya-vdoskonalennya-obliku-kapitalnihinvesticiy.html

11. Верига Ю. А. Фінансові інвестиції: оцінка і подання інформації у звітності. Вісник Національний ун-т «Львівська політехніка». Серія:

Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2017. №3 (557). С.54–58.

12. Геєць В.М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія. Харків, 2006. 240 с.

13. Глібчук В. М. Вплив інвестиційних ризиків на реалізацію проектів // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2007. — № 606. — С. 263–270.

14. Говтань О.Дж. Системний ризик у фінансовому середовищі: теоретичний аналіз і підходи до оцінювання: навч. посібник. Київ, 2011. 236 с. 97

15. Голубєв Д. І. Особливості ризику та невизначеності при оцінці ефективності управліннння інвестиційних проектів / Д. І. Голубєв // Вісник Запорізького національного університету. 2015. № 2 (26). С. 17–26.

16. Гончаров В.М., Родіонов О.В. Фінансові інвестиції: сутність та теоретичні аспекти залучення. Збірник наукових праць ЧДТУ.2010. №21. С.171-175.

17. Гордополов В.Ю., Тростенюк Т.М. Бухгалтерський облік одержаних іноземних інвестицій як складова інвестиційного клімату підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 11. С. 22-30. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2018/6.pdf.

18. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системіекономічної безпеки. Економіст. 2003. С. 65-67.

19. Градіасов В. М., Кравченко С. В., Ісаєва О. Є. Інвестування: навч.посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 164 с.

20. Гринькова В.М. Фінанси підприємств: навч. посібник. Київ: ЗнанняПрес, 2004. 424 с.

21. Дерій В. А., Камінська Т. Г. Облік і аналіз капітальних інвестицій для забезпечення розвитку процесу виробництва. Проблеми економіки. 2015. Вип. 3. 258-266 с. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy2015-3_0-pages-258_266.pdf

22. Донець Л. І., Шепеленко О. В., Баранцева С. М., Сергєєва О. В., Веремейчик О. Ф. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків. Навч. посіб. / За заг. ред. Донець Л. І. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 472 с.

23. Здреник В.С., Рафальська Н.О. Облік фінансових інвестицій за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності: порівняльний аспект. Вісник Житомирського державного технологічного університету. № 4 (62). 2012. URL: http://ven.ztu.-edu.ua/article/view/42737

24. Клим Н. М. Удосконалення класифікації фінансових інвестицій. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.6. 205-210 с. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_6/205_Kly.pdf

25. Клим Н. М. Удосконалення класифікації фінансових інвестицій. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.6. 205-210 с. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_6/205_Kly.pdf.

26. Кобзева О. М. Оцінка в бухгалтерському обліку фінансових інвестицій за міжнародними та національними стандартами. Ефективна економіка. 2012. Вип. 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1467

27. Кобзева О. М. Оцінка в бухгалтерському обліку фінансових інвестицій за міжнародними та національними стандартами. Ефективна економіка. 2012. Вип. 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1467

28. Козак Л., Ніжнік А. АНАЛІЗ РИЗИКІВ У ПРОЕКТАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА. Економіка та суспільство. 2021. № 27. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-35.

29. Левченко К.М. Міжнародні стандарти відображення результатів інвестиційної діяльності компаній з управління активами. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 11. С. 92–97.

30. Леонова Ю.О., Махота А.В. Фінансові інвестиції як об'єкт бухгалтерського обліку підприємств: сутність та класифікація. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін.Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2014. Т. 15. № 2. с. 154 – 161.

31. Майорова Т. В. Сучасні аспекти дослідження змісту поняття «інвестиційний ризик» // Зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів / Відп. ред. С. І. Дем'яненко. — К.: КНЕУ, 2011. — Вип. 26. — С. 159–169.

32. Махота А. В. Бухгалтерське відображення фінансових інвестицій приватних підприємств: веб-сайт. – URL: http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11032/

33. Методи якісного аналізу підприємницьких ризиків : Державний університет телекомунікацій. Головна : Державний університет телекомунікацій. URL: https://dut.edu.ua/uploads/l_50_49235071.pdf

34. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 31 (МСБО 31) «Частки у спільних підприємствах» від 12. 03. 2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_040#Text

35. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32) «Фінансові інструменти: подання» від 12. 03. 2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text

36. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 (МСБО 39) «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» від 12. 03. 2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015#n2

37. Міжнародний стандарт фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ). МСФЗ 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства» від 12. 03. 2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_046#Text

38. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк. Київ: Центр учбової літератури. 2015. 560 с.

39. Науменко Е.А. Облік інвестицій на підприємствах торгівлі: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09. Київський національний торговельноекономічний ун-т. К., 2007. 21 с.

40. Нотовський П. В. Методичні підходи до формування стратегій управління ризиками інвестицій підприємств передачі та розподілу електричної енергії // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції [«Перспективи розвитку науки та техніки – 2011»], (Перемишль, Польща, 7–15 листопада 2011). — Перемишль: Nauka i studia, 2011. — С. 16–21.

41. Останкова Л. А. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками : навч. посіб. / Л. А. Останкова, Н. Ю. Шевченко. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 256 с.

42. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» : Наказ Міністерства фінансів України від 03. 11. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text

43. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» : Наказ Міністерства фінансів України від 03. 11. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text

44. Тесак О. В. Аналіз ефективності управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства із суб’єктами внутрішнього та зовнішнього середовища // Вісник Хмельницького національного університету. — 2011. — № 5, Т. 1. — С. 163–166.

45. Удалих О. О. Сутність і види інвестиційних ризиків [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://readbookz. com/pbooks/book-28/ua/chapter-1333/

46. Царенко О.В. Особливості визначеності об'єкта локалізації зусиль при впровадженні системи контролю якості аудиторських послуг. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 5. С.5—10.